...Ы ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЭ!

45-дахи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

...С-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 155 (11753) | 1968 оной июлиин 4, четверг | Сэн 2 мүнгэн

...АГШАНАРАЙ БҮХЭСОЮЗНА СЪЕЗДДЭ

...эзтэ нүхэд!

...арые, багшанарай бүхэсоюзна съездын делега-..., танаар дамжуулан ороной арадай гэгээрэлэй ...үдэлмэрилэгшэдые Советскэ Союзай Коммунис ... Центральна Комитет, СССР-эй Верховно Сове-... ...езидиум, СССР-эй Министрнүүдэй Совет халуу-... ...аршална. Юрэнхы эрдэмэй дунда һургуулиин ...эрие һайжаруулха талаар, залуу үетэниие һур-... ба хүмүүжүүлгын шанарые саашадань дээшэ-... ажалда, ниитын ажал ябуулгада һурагшадые ...хэ талаар партиин табиһан зорилгонуудые бодо-...аар, гүнзэгыгөөр зүбшэн хэлсэхын тула совет ...иин эрхим түлөөлэгшэд Москвада сугларба.

...т засагай жэлнүүдэй туршада Коммунис партиин ...ри доро совет арадай омогорхол болохо багшана-...нэ кадрнууд бүридэн ургаа. Манай алдарта ин-...нциин эгээн олон тоото хубинь болохо совет баг-... Коммунис партиин хэрэгтэ хизааргүй бэеэ үгэн-...адай үргэн олониитые гэгээрүүлхэ хэрэгтэ бүхы ...адалаа, эрдэм ухаагаа зорюулна, социалис об-... ...н оюун ухаанай, материальна баялигые арьбад-... ехэ хубитаяа оруулна.

...ушуулые коммунис ёһоор һургаха, хүмүүжүүлхэ ... багшанарай шэн габьяата ажал гайхамшагта ...э үгэнэ. Совет һургуулиин хүмүүжүүлһэн хү-...адай ажахын бүхы һалбаринуудта үндэр бүтээ-...алай үльгэр жэшээ харуулна, наука, техникэ ...оёл культурые хүгжөөлгэдэ амжалтануудые зо-...лдэрөөр туйлана, социализмын туйлалтануудые ...эргээр хамгаална. Багшын һайн һайхан ажал ...вет арадай үнэн сэдьхэлэй хүндэлэлөөр, һайн ...эр хүреэлэгдэнхэй.

...скэ Союзай Коммунис партиин Центральна Ко-... СССР-эй Верховно Соведэй Президиум, СССР-эй ...нүүдэй Совет залуу үетэниие хүмүүжүүлхэ та-... ...гшанарай эрхэтэн ёһоной габьяае үндэрөөр сэг-... ...радта үнэн сэхээр алба хэжэ байһанайнь түлөө ... гүнзэгы баяр хүргэнэ.

...э үедэ манай орон коммунис байгуулалтын аса-... ...хэмжээтэй, удха шанартай зорилгонуудые шиид-...айна. Иимэ эрхэ байдалда һургуулиин үүргэ, ...рталайнгаа, ёһо заншалайнгаа шанарай талаар, ...элигэй ба ажалда хатуужаһанайнгаа талаар аха-... ...гэнэйнгөө хэрэгые үргэлжэлүүлжэ шадаха, Эхэ ... арадтаа бэеэ үгэнгеэр алба хэжэ шадаха хү-... ...бэлэдхэхын түлөө багшын харюусалга горитой-... дээшэлнэ. КПСС-эй программын, партиин XXIII ... шиидхэбэринүүдэй ёһоор, залуушуулые бүгэдэ ... дунда эрдэмтэй болгохо, совет хүниие, үндэр ...эдэрэлтэй коммунизм байгуулагшые бүхы та-... ...болбосоруулан хүмүүжүүлхын тула социалис ...н-арга боломжонуудые хүсэд дүүрэн хэрэглэ-... ...э һургуулиин шухалын шухала зорилго мүн. ...ули болбол ажабайдалай замда орожо ябаһан хүн бүхэндэ ниитын, научно-техническэ дэбжэлтын эрилтэнүүдтэ хүрэмөөр юрэнхы хүсэд эрдэм үгэхэ, залуу үетэниие коммунис үзэл сурталаар хүмүүжүүлхэ, коллективизмын, Эхэ орондоо дуратай байха, социалис интернационализмын үзэл бодолоор һурагшадые хүмүүжүүлхэ, обществын аша туһада ажал хэхээр залуушуулые бэлэдхэхэ, ямаршье түхэл янзын буржуазна үзэл сурталда шууд сэхээр эсэргүүсэжэ шадаха шадабари тэдээндэ олгохо ёһотой. Залуушуулые коммунис ёһо заншалаар, үзэл сурталай талаар хатуу байхаар хүмүүжүүлгын дундаршагүй эшэ үндэһэн гэбэл, марксистско-ленинскэ һургаал, В. И. Ленинэй ажабайдал болон ажал ябуулгын агууехэ үльгэр жэшээ, Коммунис партиин асари ехэ дүй дүршэл, хүдэлмэришэн ангиин, бүхы совет арадай алдарта революционно, дайшалхы болон ажалай ёһо заншал мүн болоно.

Һургуулиин үмэнэ табигдаһан харюусалгатай зорилгонуудые дүүргэхэ ябадал нэн түрүүн багшаһаа, тэрэнэй үзэл бодолой хатуужалһаа, эрдэм ухаанһаа, багшалха шадабариһаань, ниитэ-политическэ ажабайдалда хабаадаха эдэбхиһээнь дулдыдана. Коммунизмын залуу үетэниие хүмүүжүүлхын тула багша үзэл бодолой ба теоретическэ эрдэмээ, мэргэжэлэйнгээ бэлэдхэл саг үргэлжэ дээшэлүүлжэ байха, залуушуулда бүхы талаараа ходоодо жэшээ харуулжа байха ёһотой.

Һургуулиин ба багшанарай хүдэлмэриие саашадань һайжаруулха хэрэгтэ педагогическа наука шухала үүргэ дүүргэхэ байна. Тэрэ хадаа арадай гэгээрэлэй научна үндэһэ һуури зохёохо, эрхим багшанарай дүй дүршэлые бүхы талаһаань шэнжэлжэ согсолхо, һуралсалай-хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин хэмжээе дээшэлүүлхын тула шэнэ арга боломжонуудые нээхэ уялгатай юм.

Залуу үетэниие хүмүүжүүлгэ бүхы партиин, бүхы совет арадай хэрэг мүн. Һургуули тухай, багшын хүдэлмэридэ һайн эрхэ нүхэсэл байгуулха тухай оролдолго партийна организацинуудай, ажалшадай депутадуудай Соведүүдэй, профсоюзуудай гол анхаралда саашадааашье байха. Ленинскэ комсомол, пионернүүдэй эмхи һургуулида эдэбхитэйгээр туһалха уялгатай юм. Мүн промышленна предприятинуудай, барилгануудай, совхозуудай болон колхозуудай коллективүүд, совет наукын, литературын болон искусствын ажал ябуулагшад, ороной бүхы олониитэ һургуулида бүхы талын туһаламжа хүргэжэ байха ёһотой.

Багшанарай бүхэсоюзна съездын амжалтатайгаар хүдэлхыень хүсэхэ зуураа, совет багшанар, арадай гэгээрэлэй бүхы хүдэлмэрилэгшэд партиин, арадай үмэнэхи үндэр уялгаяа нэрэтэй түрэтэйгөөр саашадааашье дүүргэжэ байха, манай алдарта совет залуушуулые коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ бүхы хүсэ шадалаа, эрдэм ухаагаа, халуун зүрхэнэйнгөө, гүн сэдьхэлэйнгээ ... Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитет, СССР-эй Верховно Соведэй Президиум, СССР-эй Министрнүүдэй Совет тодорхойлон мэдүүлнэ.

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕТ

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМ

СССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕТ

КОММУНИЗМЫН ТҮЛӨӨ ТЭМСЭХЭ ...ЙДАМТАЙ ХҮНҮҮДЫЕ ХҮМҮҮЖҮҮЛХЭ

Багшанарай бүхэсоюзна съезд

...а городой арадай гэгээрэлэй ... багша Г. Л. Асеев элид-... ...тургуулан үгэ хэлэһэн ... һургуули тухай саг үргэ-... ...хадал оролдолго гаргадагайнь ... бүхы совет багшанар шэнги ... багшанар парти, прави-... ...арадай үнэн зүрхэнһөө баяр ... хүргэд, залуу үетэниие ... ёһоор хүмүүжүүлхэ хэрэг-... ... багшанар партиин найдамтай ... туһалагша ходоодо байха юм ...айдулна.

... интеллигенциин олон тоото ...гшэ болодог арадай гэгээрэ-... ...дэлмэрилэгшэд ниитын хоёр ...алтын хоорондо улам шан-... ...байгаа үзэл сурталай тэмсэ-... ...кэ байдалда өөһэдынгөө зо-... ...үдые эли тодоор мэдэрнэ гэ-... ...хэлэгшэ онсолон тэмдэглээ. ...үзэл бодолой марксистско-ле-... ...үндэһэ һууринуудые шууд ...аршалан хамгаалхаар, бидэн-... ...ша үзэл сурталай али бүхы ...нүүдтэй тэмсэхээр, партиин ...урталай ёһоор залуушуулые ...үүлхээр тэдэнэр бэлэн юм.

...лэл хотын һургуулинуудта ...г һуралсал-хүмүүжүүлгын ...эриие ашаг үрэтэй болгохо ...хэгдэжэ байгаа ехэхэн хүдэл-... ...айн үрэ дүнгүүдые үгэжэ бай-... ...рагшадай эрдэм мэдэсэнь жэл-... ...элдэ һайжарна, нэгэ класста ...хёо һуугшадай тоо үсөөрнэ, ... юрэнхы дунда эрдэмэй һу-... ...да орохо эрхэ байдал бай-... ...дана.

...иныы багшанарай үмэнэһөө ... 82-дохи һургуулиин багша ...Цыганенко үгэ хэлээ. Тэрэнэй ...даг һургуули һурагшадые ... дуратайгаар хүмүүжүүлхэ, ... эрдэм мэдэсыень дээшэ-... ..., һуралсалай бүхы хүдэлмэ-... ...аашадань нарижуулан һайжа-... ... тушаа горитой хүдэлмэри хээ ...эрэ делегадуудта хөөрэбэ.

Белорус арад өөрынгөө ажа-... ...дахи, өөрынгөө түүхэдэхи ... һайндэртэ — республикынгаа ...ор 50 жэлэй ойдо бэлдэжэ ... — гээд Минск городой № 91-... ...унда һургуулиин багша Р. Г. ...ва хэлэнэ. Ургажа ябаа үетэ-... ...хүмүүжүүлгын амжалта нэн ... багшаһаа дулдыдадаг гээшэ. ...хы һуралсалай үедэ лите-... ...хэшээлнүүдтэ, мүн эрхим зохёолнууд сооһи геройнуудай үльгэр жэшээ дээрэ хүмүүжүүлхэ асуудалнуудта ехэхэн үүргэ олгохо хэрэгтэй гэжэ Р. Г. Борисова һанамжалһан байна. В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойн дүтэлһэтэй дашарамдуулан, революциин вождын ажабайдал болон ажал ябуулгые үхибүүдэй дунда хүүгэдые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ бүришье һаа ехэ арга боломжо ... Белорусиин һургаалай ... дүүргэжэ шалгалтанууд доро Ленин тухай темые шэлээ һэн гэбэ.

«Ленинский путь» гэжэ дунда һургуулиин багша Р. Т. Тиесова (Казахстан) өөрынгөө хэлэһэн үгые интернациональна хүмүүжүүлгын зорилгонуудта зорюулһан байна.

Забһарлалгын һүүлээр үдэшын заседани дээрэ М. А. Прокофьевой хэлэһэн элидхэл саашадаа зүбшэн хэлсэгдээ.

Социалис общество удха үнгяараа хүнүүдые эрдэм һургуули тээшэ айхабтар ехэ хүсэтэйгөөр татадаг юм гэжэ СССР-эй педагогикын эрдэмэй академиин президент В. М. Хвостов үгэ хэлэхэдээ онсолон тэмдэглээ. Үхибүүдые хүмүүжүүлгын, һургалгын үүргын ехэ болоһон ушар педагогикын эрдэмэй удха шанарые бүри ехэ болгоно. Юрэнхы дунда һуралсалда орохо тушаа КПСС-эй XXIII съездын Директивэнүүдые бэелүүлгэтэй холбоотой эрдэм наукын зорилгонуудые мүнөө академиин эрдэмтэд шиидхэжэ байна. Һургуулиин һуралсалай удха үнгиие мүнөө шэнэдхэн хубилгажа байһан асуудалнууд эрдэмтэдэй гол анхаралда байна. Залуушуулые фэрдүйн ажалда бэлэдхэхэ арга нүхэсэл бологшо һургуулиие политехнизацилга шухала удха шанартай болонхой. Ниитын эрдэм заалгын хэмжээе бүри дээшэлүүлхэ гээшэ академиин онсо анхаралда байдаг.

Армениин гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй үмэнэһөө Ереванай Горькиин нэрэмжэтэ һургуулиин багша В. П. Арутюнян гэгшэ съездые амаршалаа.

РСФСР-эй гэгээрэлэй министр А. И. Данилова үгэ үгтэнэ. Совет һургуулиин системэ удха үнгяараа ёһотойл бүгэдэ арадай шэнжэтэй юм гэжэ тэрэ тэмдэглэбэ. Манай һургуулиин гаталжа гараһан 50 жэлэй замдань марксистско-ленинскэ методологи эрдэм үнэн зүб компас байһан, байһаар шье. Энэ һургаалые хүтэлбэри болгон, манай багшанар тон богонихон болзор соо хэдэн миллион хүнүүдые эрдэм ухаанай орьёдо хүргөө бшуу. Совет педагогикын ниитэ теориин дүримүүд ... һуралсалай дунда һургуулиин ... саашадань һайжаруулха үндэһэ һуури болоно.

Трибуна дээрэ СССР-эй уран зохёолшодой союзай правлениин секретарь С. В. Михалков гарана. Али бүхы юумэн бага балшар наһанһаа эхилдэг гээшэ гээд тэрэ хэлэбэ. Хүн бүхэнэй сээжэ зүрхэндэ түрэлхидэйнь образуудай хажууда һургуулида ороһон түрүүшын жэлнүүдһээ эхилээд багшынь образ хуулита һууряа эзэлдэг гээшэ. Манай совет литература һургуулидал мэтэ үхибүүдые урагшань зоригжуулан хүтэлдэг, ажабайдалайнгаа харгы зам шэлэжэ абахадань тэдээндэ туһалдаг юм. Бидэнэр бултадаа, уран зохёолшод ба багшанар, үзэл сурталай хүдэлмэриин түрүү зэргэдэ жагсагшад болоно гээшэбди. Ургажа ябаа үетэниие хүмүүжүүлгын түлөө бидэнэр адли харюусалгатайбди.

Узбекистанай Компартиин Центральна Комитедэй секретарь Р. Нишанов үгэ хэлэхэдээ, һургуулиин барилгые улам үргэдхэхэ асуудалнуудые дайраһан байна. Мүнөө үедэ Узбекистанда юрэнхы һуралсалай долоо мянган һургуули бии. Эдэ һургуулинуудта 2,5 миллион үхибүүд һурадаг юм.

Республика доторнай бүгэдэ ниитын найман жэлэй һуралсал гүйсэд бэелүүлэгдэнхэй, тиигээд бүтэдэ ниитын дунда һуралсалда орохо зорилгонууд амжалтатайгаар шиидхэгдэжэ байна гэжэ Тираспольско районой дунда һургуулиин багша И. П. Завтур (Молдави) делегадуудта мэдээсээ. Молдавида ажаһуудаг бүхы хүнүүдэй гурбанайнь нэгэ хуби һурадаг, тиигээд мянган хүнүүд бүридэ хүртэдэг студентнүүдэй тоогоор Молдави хадаа Европын хилын саанахи олохон оронуудые ахижа гаранхай.

Съездын делегадуудые Болгариин арадай гэгээрэлэй министр Ганчо Ганев амаршалһан байна.

Июлиин 3-да багшанарай бүхэсоюзна съезд хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлхэ. (ТАСС).

ТАБАН ЖЭЛЫЕ — БОЛЗОРҺОО УРИД!

ТҮСЭБӨӨ ҮЛҮҮЛБЭ

Үнеэдэй һү шэмэ дээшэлүүлхын түлөө артелиимнай һаалишад, малшад саг үргэлжэ тэмсэжэ байна. Мүнөө зунай бэлшээриин үедэ һү һаали нэмэбэ.

Энээнэй ашаар колхознай гүрэндэ һү худалдаха хахад жэлэйнгээ түсэб долоон үдэрөөр урид дүүргэжэ шадаа. Бүхыдөө түсэбһөө гадуур 143 центнер һүн бэлэдхэлэй пунктда оруулагдаба.

Һү һаали дээшэлүүлхэ мүрысөөндэ Ханда Гурожапова, Мыжит-Цырен Батуева, Наталья Банаева, Гарма Гончикова эрхимлэжэ ябана. Эдэнэр үнеэн бүриһөө 650—780 килограмм һү һаагаа.

Һаалиин үнеэдые оролдосотойгоор бэлшээхынгээ хажуугаар һаагдаһан литр һүн бүридэ 100 грамм хүртэхөөр таряа талханай зүйл үгтэнэ.

Д. АЮШЕЕВ,
Захааминай аймагай «Красный Октябрь» колхозой парткомой секретарь.

БҮТЭЭСЭТЭЙ

Загарайн барилгын материалнуудай зургаадахи участогай хүдэлмэришэд табан жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхэ гэжэ оролдон, ажалайнтаа бүтээсэ улам дээшэлүүлжэ байнхай.

Нүхэр Сушиловай даадаг бригада модон зүйлнүүдые дархалдаг. Тэдэнэр даабаряа ходо һайн шанартайгаар, холо үлүүлэн дүүргэнэ. Энэ бригада 13 хүнһөө бүридэнхэй. Бултадаа шахуу эрхим хүдэлмэришэд гэһэн суута гаранхай, уран бэрхэ дархашуул юм. Модошо дархашуул М. В. Сушилов, И. Н. Семенов, Б. Д. Солдатов болон бусад даабарла 120 гаран процент дүүргэнэ.

Мүн гэр байра хабсарган бодхоогшодой бригада түрүүшүүлһээ ехээр гээгдэнэгүй. Бригадын гэшүүн бүхэн һара соо гэрэй 0,7 комплект бүтээхэ даабаритай һаа, нэгэ комплект бэлэн болгоно. Эрхим хүдэлмэришэд Ф. Г. Соколов, Л. Л. Замиников ажалдаа жэшээ харуулһаар үнинэй.

Л. МИНЧЕНКО.

«АЛТАЯА» АЛДАЖА БОЛОХО...

◆ Хонидойнгоо нооһо 10—15 үдэртэ хайшалжа абаха арга бии. ◆ Нэгэшье килограмм нооһо гутаахагүй. ◆ Ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэдэй, мэргэжэлтэдэй харюусалгыень дээшэлүүлхэ.

Республикын колхоз, совхозуудта хониной нооһо хайшалха хүдэлмэри түлэг дундаа ябажа байна. Һүүлэй мэдээгээр бүхы хонидой дүшөөд процентнь хиргагдаба. Түрүүшын хэдэн зуун тонно «сагаан алтан» бэлэдхэлэй пунктнуудта тушаагдаа.

Хони үсхэбэрилдэг гол ажалтай манай республикын ажахынуудта энэ шухала, харюусалга ехэтэй хүдэлмэри хэр үнгэргэгдэжэ байнаб? Колхоз, совхозуудаар ябажа харахада, мүн Улаан-Үдын ПОШ фабрикада, бэлэдхэлэй пунктнуудта ороһон нооһоной шанарые шалгажа үзэхэдэ, айхабтар олон дутагдалнууд, хайша хэрэгээр хандаха ябадал үзэгдэнэ.

Буряад орон дотороо суурхадаг, хони малаар баян Сэлэнгын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздо энэ хүдэлмэриие шалгажа үзэхэдэ урма хухархаар байба. Колхозой центртэ эмхидхэгдэһэн пунктда 60 электро-хайша тодхогдонхой. Теэд тэндэнь орой гурбан томо хүн, бэшэниинь 5—9 классуудай һурагшад ажаллажа байба. Зарим жэжэхэн үхибүүдынь хайшаяа хоёр гараараа барижархёод, хониной нооһо хиргахын орондо арһыень хуулажа байһандал үзэгдөө. Имэрхүү хайшашадынь үдэртэ арай гэжэ 3—5 хони хиргажа урдинэ. Хүсэ ехэтэ техникэ иигэжэ тон мууса ашаглагдана гээшэ.

Эндэхи зарим бэрхэ хайшашад үдэртэ 40—50 хони хиргана. Хэрбээ эдэнэртэ туһалагшадые үгөө һаань, хоёр дахин олон хониной нооһо хайшалха һэн. Юуб гэхэдэ, эдэнэр хайшалха хонидоо хорёо соогуур намнажа барихадаа, толгой, хүлнүүдэйнь нооһо хиргахадаа нилээд ехэ сагаа алдана бшуу.

Тиимэһээ дүршэл, шадабари ехэтэй хайшашадта 1—2 туһалагшадые үгэбэл зохисотой гэжэ һанагдана. Энээндэ юун һаад хэнэб гэхэдэ, тэдэ туһалагшадта ямар түлбэри үгтэхэ байһаниинь мэдэгдэнэгүй. Теэд Хүдөө ажахын министерство, колхозуудай правлени, совхозуудай дирекциин энэ бэлэхэн хэрэгые шиидхэжэ ядажа байһаниинь гэмшэлтэй.

Хони хайшалагшадта туһалагшанар байха ёһогүй юм гэһэн һанал бодолдо зарим хүтэлбэрилэгшэд баригдажа, электро-хайшануудые бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлгэжэ шаданагүй. Тиихэдээ тэдэнэр республикынгаа колхоз, совхозуудта бии байгаа пунктнуудай түхеэрэлгэдэ анхарнагүй, бодото байдалаа сэгнэжэ үзэнэгүй бшуу.

Тиин манай олонхи ажахынуудта хони хайшалха пунктнууд мууса түхеэрэгдэнхэй. Саашадаа Хүдөө ажахын министерство проект зохёодог эмхи зургаануудта захил хэжэ, томодхогдоһон, мүнөө үе сагай эрилтэ хангажа шадаха пунктнуудые түхеэрхэ ушартай.

Энэ аймагай Химнын совхозой Бургаастайн отделенидэ хүрэхэдэ, тэндэ 28 электро-машинка тодхогдоод, нэгэшье томо хүн байхагүй, бултадаа 5—9 классуудай үхибүүд ажаллажа байгаа. Ажалайнь бүтээсэ тон ахир байшоо. Отделениин хүтэлбэрилэгшэд, тэндэхи зоотехник, ветеринарна хүдэлмэрилэгшэд өөһэдөөшье электро-машинкануудые хүдэлгэжэ шадахагүй байба.

Энээн дээрэһээ бодоод үзэхэдэ, ажахын хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд булта хониной нооһо электрын хүсөөр хайшалжа шадаха байха зэргэтэй. Һаяар энээн тушаа тэдэнэр шалгалта бариха ёһотой гэжэ һанагдана.

Сэлэнгын совхоздо 80 машинкатай томо пункт хүдэлнэ. Тэндэ байһан дүршэлтэй хайшашад байхагүй, бүхы юумэниинь һургуулиин үхибүүдтэ даалгагданхай. Улаан-Үдын хүтэлбэрилхы кадрнуудай һургуулиин 20 студентһээ бэшэ тулгууритай хүнүүд эндэ байхагүй. Хони үсхэбэрилдэг совхоз байгаад, нооһо илгаха мэргэжэлтэгүй байшоо, мүнөө энэ харюусалгатай хүдэлмэридэ ондоо тээһээ ерэһэн хүниие табиха баатай болоо.

Эдэ гурбан ажахын хүдэлмэри хараад байхадаа, хойшодоо ажахы бүхэн дипломтой, саг үргэлжэ хүдэлхэ хайшалагшадтай болоогүйдөө өөдэлхэеэ болёо гээшэ. Тиимэ дипломтой, шадабаритай хайшашадые хонидой нооһо хиргаха 10—15 хоногто ямаршье ондоо ажалһаань сүлөөлжэ болохо байна ха юм.

Хоёрдохёор, энэ жэлдэ урдынхидаал адли нооһоёо һайн шанартайгаар абаха гэжэ олонхи колхоз, совхозуудта ямаршье оролдолго гаргагданагүй. Миил ёһын тэдыдэ хонидоо үбэлэйнь «нэхыһээ» мулталха гэжэ оролдоно. Энэмнай тон аюултай. Иимээр саашадаа ажаллабал, колхоз, совхозууд ехэ олзо доходоо алдажа, гүрэндэ мүн хохидол ушаруулха болоно бшуу.

Хориин аймагай Үдын совхоздо сагаан, хара нооһониинь бүхыдөө худхаралдашана. Юуб гэхэдэ, Баян-Голой, Улаан-Одоной пунктнуудта хайшалагдаһан нооһониинь байралаа илгагдангүйгөөр, ехэ мэшээгүүдтэ хэгдэжэ, совхозой центртэ асарагдана ха юм. Тиигэжэ нооһониинь шанараа алдана гээшэ.

Хурамхаанай совхозһоо Улаан-Үдын нооһо угаадаг фабрикада асаргаһан нооһониинь үнгэ зүһөөрөө илгагдаагүй, бутархай нооһониинь һайн нооһонтоёо сут хэгдэжэ ябталагдаһан байба. Нооһониинь шорой шохойтой худхаралдашаһан, будэй үртэһэ олонтой гэжэ харагдаа. Имэрхүү нооһон Баргажанай аймагай XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхозһоо ороо.

Эдэ баримтанууд юу харуулнаб гэхэдэ, ажахын хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд пунктнуудта илгагдаһан нооһо хадагалжа байха таһалгануудые хүсэдөөр түхеэрээгүй байшоо. Хэрбээ гүрэнэй тушаан абаха эрилтын ёһоор пункт бүхэндэ 42 тиимэ таһалга түхеэрхэ байгаад, олонхи газарта миил 10—15 бэлдэһэн байха юм.

Олон ажахынуудта шалгалта хээд үзэхэдэ, хайшашад нооһоёо сэбэрээр абаха гэжэ оролдоногүй. Нэгэ хони хиргажа дүүргэһээр шалаяа хамадаггүй муутай. Тиигэжэ элдэб үһэ ноо... шорой шохой холисолдожо, һайн нооһо гутаана ха юм.

Хайшалагдаһан хонидые комиссяар шалгажа, голодоһо гаргагшадые зэмэлхэ, түлбэриинь доошонь оруулха хэмжээн абтанагүй. Зарим газарта хүн бүхэнэй хиргаһан хони танижа олохын аргагүй.

Иимэ ушарһаа хониной бэедэ нооһон ехээр үлөөгдэнэ, хониной арһан гэмтээгдэнэ. Сэлэнгын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздо хиргагдаһан хонидые бараад, дахин хайшалхада тус бүриһөөнь 200—500 грамм нооһон абтаһан байна. Химнын совхоздо хонин бүридэнь 150—180 грамм, Сэлэнгын совхоздо — 120—150 грамм нооһон үлөөгдэнэ. Хайшалагдаһан хонидойнь хахадынь тооной арһаяа гэмтээгдэшэнхэй.

Саашадаа ахалагша хонишон отэраяа пунктда асараад, пунктын начальникта актаар тушааха зэргэтэй. Тиихэдээ, хонидой но... бүдэй үртэһэн, шэрэ... гэтэй. Хиргагдаһан от... нишон актаар тушааж... Тиихэдээ хонидой хэр... гагдаһаниинь, хэды х... гэмтээһэниинь тэмдэглэг... дой бэе гэмтээгшэдтэ мор... териальна хэмжээн абтаха ... Хайшашан бүхэн өөрын там... али хиргаһан хонидоо ам... хааха хорёотой байха зэргэтэй.

Хайшашадай дүршэл багатай... һан дээрэһээ хонидой нооһон да... хайшалагдажа, ехээр гутааг... Юрэнхы дээрэнь абаад үзэхэдэ, ... хынууд нооһонойнгоо хахадһаа ех... хиием доогуур сэнгээр тушаа... бшуу.

...суудалаар Улаан-Ү... ...э үнгэргэхэ хэрэгтэй ...нзаровай нэрэмжэтэ ...анарай институтай ...э дурадхал оруу-... ...ай бүхы факуль-... ...дентнүүд өөрын-... ...ые хоёр жэлэй ...аатай. Буряа... ...тмедүүдэй хэр... ...гые шалгаха ...жэ эхилһэ... ...тическа ту-... ...лжэ байха ...болог ...ймагай ...тедүү... ...алса-... ...ээшэ ...боло-... ...элмэ ...үү ...р-

Жэл бүри Ивалгада хайшашадай республиканска мүрысөөн болодог гээшэ. Теэд тэрэмнай ёһын тэдысэ үнгэрнэ. Саашадаа тиимэ мүрысөөндэ хабаадахын тула колхоз, совхозуудта, аймаг дотороо шалгарха, 10—15 хоногто адагынь 1000 хони хиргажа, 3—3,5 тонно нооһо абаха эрилтэ табибал зохисотой байгаа гэжэ һанагдаа. Тиимэ бэрхэшүүл сугларжа, бэе бэеэ дабалсаха байгаа бшуу.

Олон газарта хониной нооһоной һайса хөөрөөгүй байтар хиргажа захална. Иимэ ушар Баргажанай болон бусад аймагуудта үзэгдөө. Энэ тон бүтэхэгүй ябадал. Юуб гэхэдэ, ногоон, һайса сайраагүй таряае хуряажа захалдаггүй ха юм. Теэд юундэ бэлэн болоогүй нооһо хиргаха байна гээшэб?

Эдэ бүхы дутагдалнууд юун дээрэһээ болоноб гэхэдэ, аймагуудай партийна, советскэ, хүдөө ажахын органууд, колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, тэндэхи партийна организацинууд нооһо хайшалха хэрэгые хүсэдөөр сэгнэнэгүй, энэ продукциһаа бүхы олзынгоо хахадһаа ехэнхи хубиие абанабди гэжэ ойлгоногүй гээшэ гү?

Хони һайнаар хиргажа байһан хүнүүд олоной жэшээ болоногүй. Хэрбээ үдэртэ 20 гектар таряа хадаһан комбайнер бултанда мэдээжэ болоод байдаг. Теэд нэгэ хонинһоо абтаһан нооһоной сэн нэгэ гектарһаа хуряагдаһан шэнииисэтэй адли ха юм. Яахадаа үдэртэ 20—40—60 хони хиргаһан хүнүүд тиимэ хүндэ ямбада хүртэнэгүйб?

Саашадаа хайшашадай дунда социалис мүрысөөе үргэнөөр дэлгэрүүлхэ, мүрысөөнэй дүн саг үргэлжэ согсолжо, түрүүшүүлые урмашуулха саг ерээ. Хайшашад комбайнертал адли мэргэжэлтэ гэжэ тоологдохо зэргэтэй.

Таряа хуряалгын үедэ комбайнай агрегадуудта тоог дээгүүр партийна эмхидхэлшэд, колхозой правлениин, совхозой дирекциин түлөөлэгшэд дүүрэн байдаг. Харин нооһо хайшалха пунктнуудта иимэ тушаалтаниие олохонь бэрхэтэй. Ажахын хүтэл... рилагшадшье өөһэдөө энээ ... ябадаг.

Нооһо хайшалха хүдэлмэри... хогүй ябадалые үшөө юугээр гар... жэ болохоб гэхэдэ, эгээл э... үедэ колхоз, совхозуудай хүтэл... лэгшэд, колхознигууд, совхоз... хүдэлмэришэд амаралтада гараш... аршаанда, курортдо ябашана. Иимэ... дээрэһээ нооһо хайшалха хүдэлмэри һургуулиин һурагшадай хүзүүн дээрэ хаягдашана бшуу. Иимэ байдалые тэсэхын аргагүй.

Мүнөө үедэ ажахы бүхэндэ энэ хүдэлмэриие эмхитэйгээр ябуулха арга бии. Электро-хайшанууд, электрын эльшэ хүсэн хаа ... ханагүй хүсэд. Имагтал тэрэниие эмхидхэхэ хэрэгтэй.

В. ДУБРОВСКИЙ,
Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо.

БАЯН УРГАСА

Оронго тосхоной зүүн тээхи теплицэнүүд гансал шэлээр хушагдаһан мэтэ оройдоо хүрэтэрөө ялалзана. Теэд ойронь ошоходо, тэрэнь ноб ногоохонууд үгэрсын эшээр дүүрэшэнэ. Эндэ шэл хушалтатай арбаад теплицэ бии. Хамта 15 огородшон ургамалнуудые эндэ уһална, үтэгжүүлнэ, эшэнүүдынь өөдэнь болгожо уяна, ургасаяа хуряана.

Үгэрсэ ехээр абажа, городой столовонууд болон хүүгэдэй саад, яслинуудые огородой энэ эдеэгээр хангахын түлөө эндэхи ажалшад бүхы дүй дүршэлөө, арга боломжонуудаа хэрэглэжэ, ажалдаа муу бэшэ амжалта туйладаг. Арбаад жэлэй огородшон ябаһан Бадма-Ханда Ринчиновагай мартын 25-һаа апрелиин 10 болотор абаһан үгэрсэнь 62 центнер 59 килограмм болобо. Үгэрсын иимэ баян ургаса хабар эртэ «Улаан Оронго» колхоздо хэншье абаагүй. Огородой эдеэ ургуулха хаһын дүүрэтэр 75 центнер үгэрсэ абаха уялгаяа Ринчиновагай дүүргэхэнь дамжаггүй. Дүршэлтэй болоһон Л. Д. Дашиева, П. Г. Цыремпилова гэгшэдэй хабарай теплицэ сооxи эшэнүүдһээ үгэрсын ургаса ехээр абтана. Хэрбээ нёдондо мартын 25-һаа май һара хүрэтэр оройдоол 14—20 центнер үгэрсэ абаһан һаа, мүнөө жэл эдэ үдэрнүүдтэ тэдэнэр 26—28 центнер ургаса хуряагаа.

В. ХАМАГАНОВ.
Улаан-Үдын аймаг.

СОВХОЗОЙ ЖЭШЭЭТЭ УСТАВ

СССР-эй Хүдөө ажахын министерствын (союзна мэдэлэй) совхозой жэшээтэ устав баталагдаа. Тэрэнэй үндэһэ дүримүүдэй ёһоор, һаяын сагта нютагуудта бүхы совхозуудай болон гүрэнэй хүдөө ажахын бусад предприятинуудай (союзна мэдэлэй) уставууд зохёон бэлдэгдэхэ, баталагдаха ёһотой.

Шэнэ документын онсо илгаанууд тухай ТАСС-ай корреспондентдэ СССР-эй Хүдөө ажахын министерствын мэргэжэлтэд иигэжэ хөөрөө:

— Гүрэнэй үйлэдбэриин социалис предприяти тухай дүримһөө уламжалан, ажахынуудай бүхы гол эрхэ болон уялганууд тодорхойлогдонхой. Устав хадаа энэ дүримые һэлгэжэ, орондонь хэрэглэгдэжэ болохогүй, харин тэрээндэ нэмэлтэ болоно үгэнэ. Шэнэ документ хадаа совхозой эдлэдэг эрхые тодорхойлон батадхана, тэрэнэй ажахын ажал ябуулгын онсо илгаануудые элирхэйлэн харуулна.

Тэрээн дотор, жэшээнь, совхозой бэелүүлхэ зорилгонууд тодо һонороор бэшэгдэнхэй: гүрэнэй түсэбтэ даалгабаринуудые дүүргэлгэ; хүдөө ажахын продукци ехээр абажа, гүрэндэ худалдалга ба шанарыень һайжаруулга; ажалай бүтээсые хурдан түргэнөөр дээшэлүүлгэ; продукциин өөрын үные хямдаруулга ба үйлэдбэриин ашаг олзые ехэ болголго; совхозой хүдэлмэрилэгшэдэй хэһэн ажалайнь материальна урмашалые дээшэлүүлгэ, тэдэнэй хубиин ба ниитын аша туһые зүбөөр зохилдуулан тааруулга; совхозой хүдэлмэрилэгшэдэй ажалайнь эрхэ байдал ба ажаһуудалыень һайжаруулга, тэдэнэй соёл культурын хэмжээе ба үйлэдбэриинь мэргэжэл шадабариие дээшэлүүлгэ.

Устав дотор совхозой үйлэдбэриин шэглэл, тэрэнэй тусхай мэргэжэл тодорхойлогдоно. Мүн эрхэ бэшэ бэелүүлэгдэхэ хэмжээнүүд эндэ дурдагдана. Жэшээлбэл, эрдэм наукын, техникын болон түрүү дүй дүршэлэй шэб шэнэ туйлалтануудые нэбтэрүүлгэ, газар таряалан эрхилхэ ашаг үрэ ехэтэй системэ, таарамжатай севооборотые нэбтэрүүлгэ гэхэ мэтэ ажахын ажал ябуулгын хуули болохо ёһотой.

Газар уһалха, хатааха, һайжаруулха хүдэлмэриие хүгжөөлгэдэ совхозой жэшээтэ устав дотор онсо анхарал хандуулагданхай. Газарай уһанһаа нураха, һалхинда үлеэлгэхэ ябадалһаа хамгаалха, газарай хүрьһые бүри үрэжэлтэй болгохо гээшэ ажахынуудай уялга болохо юм.

Совхозой эрхэ түлөөлэлгын, ажахын, эмхидхэлэй ба мүнгэн сангай ажал ябуулгын гол дүримүүд устав дотор тодорхойлогдонхой.

Тус тус совхозой устав баталхадаа, ажахын үйлэдбэриин гол зорилгонуудые тодо һонороор тодорхойлхо илангаяа шухала гэжэ мэргэжэлтэд тоолоно. Эдэ зорилгонуудынь гүрэнэй түсэбһөө, үйлэдбэриин мэргэжэлһээ, нютагай бусад эрхэ байдалһаа дулдыдадаг гээшэ.

СССР-эй Хүдөө ажахын министерствын сэхэ мэдэлдэ байдаг хүдөө ажахын предприятинуудтал совхозой энэ баталагдаһан жэшээтэ уставые хэрэглэжэ болохо юм. Мүнөө союзна республиканудай хүдөө ажахын министерствэнүүд республикын мэдэлдэ байдаг совхозой жэшээтэ устав зохёожо байнхай.

СОВЕТ ЭХЭНЭРНҮҮДЭЙ КОМИТЕДЭЙ ПЛЕНУМ

Совет эхэнэрнүүдэй ээлжээтэ пленум Москвада июлиин 2-то нээгдээ. Пленумэй хүдэлмэридэ эхэнэр хүдэлмэрилэгшэд болон колхознигууд, эрдэм наукын, соёл культурын болон искусствын ажал ябуулагшад, гэгээрэлэй болон элүүрые хамгаалгын хүдэлмэрилэгшэд, гүрэнэй ба ниитын ажал ябуулагшад хабаадалсана.

«Эхэнэрнүүдэй уласхоорондын демократическа хүдэлөөндэ совет эхэнэрнүүдэй комитедэй хабаадалсаха тухай ба эхэнэрнүүдэй бүхэдэлхэйн конгрессто бэлэдхэлгэтэй холбоотой зорилгонууд тухай» гэһэн элидхэл совет эхэнэрнүүдэй комитедэй түрүүлэгшэ, Советскэ Союзай Герой, лётчик-космонавт В. В. Николаева-Терешкова хэһэн байна.

СОВЕТ ХҮНҮҮД ЭРИД ШУУД БУРУУШААНА

Вьетнамые дэмжэлгын советскэ комитедэй пленум Москвада июлиин 2-то болобо. Тус пленум мэдүүлгэ баталан абаа. Тэрээн соонь иигэжэ хэлэгдэнэ: вьетнам арадта эсэргүүгээр Америкын хэжэ байгаа ээрхэг түримхэй бузар бузгай ябуулгые болюулха, ДРВ-е бомбодолгые болюулха, США-гай сэрэгүүдые Урда Вьетнамһаа гаргаха гэһэн эрилтэ табижа байгаа ДРВ-гэй правительствын болон Урда Вьетнамые сүлөөлэлгын национальна фронтын үнэн зүб тэмсэлые совет хүнүүд хэлбэришэгүйгөөр дэмжэнэ.

США-гай империалис ээрхэг түримхэйшүүлдэ эсэргүү үнэн зүб тэмсэлдэнь, өөрынгөө эхэ ороной эрхэ сүлөөгэй ба бэеэ даанхай байдалай түлөө хэжэ байгаа үнэн зүб тэмсэлдэнь шухала али бүхы туһаламжа СССР-эй ажалшад саашадааашье үзүүлхээр эрид шиидэнги гэжэ энэ мэдүүлгэ соонь онсолон тэмдэглэгдэнэ.

БАГШАНАРАЙ БҮХЭСОЮЗНА СЪЕЗД

ЮРЭНХЫ ЭРДЭМЭЙ ДУНДА ҺУРГУУЛИИН ХҮДЭЛМЭРИ[ИЕ] [С]ААШАДАНЬ ҺАЙЖАРУУЛХА ХЭМЖЭЭНҮҮД ТУХАЙ

СССР-эй гэгээрэлэй министр М. А. ПРОКОФЬЕВОИ элидхэл

үедэ манай ороной ажа[...]а бүхэдэлхэйн түүхэтэ удхатай олон үйлэ хэрэгүүд болоо. [...]й эгээл томонь гэбэл, Советскэ[...]й Коммунис партиин XXIII [...] мүн болоно. Съезд экономиче[...] политическэ болон соёл культу[...] байгуулалтын шухалын шухала удалнуудые бүхы талаһаань үндэлэн зохёогоо, партийна гүрэнэй болон ниитын ажабайдалдахи ленинскэ жама ёһонуудые, гуримуудые батадхан хүгжөөгөө.

Агуухэ Октябриин социалис революциин 50 жэлэй ойе һайндэрлэлгэ социализмын, Коммунис партиин, Совет гүрэнэй, дундаршагүй хүсэнэй орьёлон мандаһые харуулаа һэн. КПСС-эй ЦК-гай апрелиин Пленум партиин, арадай ажабайдалдахи ехэ үйлэ хэрэг мүн. Пленум уласхоорондын байдалай, коммунис хүдэлөөнэй жагсаалай түлөө тэмсэлэй шухала асуудалнуудые зүбшэн хэлсээ һэн. Совет багшанар Пленумэй шиидхэбэринүүдые бүри мүһэн һайшаана, тэдэниие бэелүүлхын түлөө бүхы хүсэ шадалаараа оролдохо юм.

Совет хүн бүхэниие коммунис ёһоной этигэмжэтэйгээр, совет патриотизмын, пролетарска интернационализмын үзэл бодолоор, үзэл сурталай талаар хатуу, ямаршье түхэл янзатай буржуазна нүлөөндэ эсэргүүсэжэ шадахаар хүмүүжүүлхэ, тиихын тула хүмүүжүүлгын бүхы зэбсэгүүдые элсүүлхэ гээшэ манай уялга мүн. Шэнэ общество байгуулгын шухалын шухала хубинь хадаа арадай гэгээрэл, соёл культурын байгуулалта мүн гэжэ В. И. Ленин тоолодог һэн гээд элидхэлшэ хэлэнэ. Соёл культурын хүгжэлтын асуудалнуудые социалис гүрэнэй түүхын тодорхой асуудалнуудтай таһаршагүй холбоотойгоор шиидхэхэ шухала гэжэ тэрэ саг үргэлжэ заадаг байгаа. Маркс, Энгельс. Ленинэй зохёоһон научна коммунизмын теори, социальна гүнзэгы шэнэдхэлгын хубилалтанууд болон социалис демократиин үндэр дээдэ жама ёһонууд совет һургуулиие байгуулха, хүгжөөхэ харгы замуудые тодорхойлһон юм.

Социальна болон научно-техническэ дэбжэлтэ, мүнөө үе сагай үйлэдбэриин олон янзын эрилтэнүүд залуушуулай эрдэмдэ, соёл культурын болбосоролдо дээгүүр эрилтэ табина. 1970 ондо бүгэдэ ниитын дунда һуралсалда оролго — арадай гэгээрэлэй талаар партиин XXIII съездын [...]хойлһон шухала зорилгонуудай болоно. Энэ ушар хадаа арадай [...]хи культурно-техническэ дэб[...] ашагтай зэбсэг, город ба хү[...]ехон хоёрой, бар хүсэнэй ба бодолой ажалай хоорондохи [...]и илгаануудые дабаха хүсэ ехэтэй нүхэсэл болоно угэхэ байна.

Коммунис парти һургуулиин хүдэлмэриин гол шэглэлнүүдые тодорхойлходоо, дунда һургуули болбол юрэнхы эрдэмэй, ажалай, политехническэ шэглэлтэйгээр хүгжэхэ ёһотой гэжэ хараална. Тэрэ болбол һурагшадые эрдэм наукануудай бата бэхи үндэһэ һууряар зэбсэгжүүлхэ, материалис хараа бодол, коммунис ёһо заншалаар хүмүүжүүлхэ, хүмүүжэгшэдые ажабайдалда, ажалайнгаа мэргэжэлые өөрөө шэлэн оложо шадахаар бэлэдхэхэ уялгатай.

«Юрэнхы эрдэмэй дунда һургуулиин хүдэлмэриие саашань һайжаруулха хэмжээнүүд тухай» КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй 1966 оной ноябриин 10-най тогтоол дотор КПСС-эй XXIII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ тодорхой замууд зохёогдонхой.

Бүгэдэ ниитын дунда һуралсал — һургуулиин хүгжэлтын шэнэ шата мүн гээд элидхэлшэ онсолон тэмдэглэбэ. Манай зорилгонуудые бүри элитээр ойлгожо абахын тула, бидэнэр, нэн түрүүн, манай хүгжэлтын шатын онсо өөрсэ илгаань юуб, энээнһээ залуу үетэниие һургаха, хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ, һургуулида ямар тобшолол хэлтэйб гэһэн асуудалнуудта харюусаха зэргэтэйбди.

Манай үе сагкапиталис оронуудтахи ангиин тэмсэлэй хурсадажа байһан, бэе бэедээ зүрюу байһан ниитын гуримуудай хоорондо үзэл сурталай тэмсэлэй шангадажа байһан шэнжэтэй юм. Энэ тэмсэл хадаа литература, искусство, эрдэм наука, һуралсал болон һургуулида хамаатай. Буржуазна үзэл сурталай номнолшод мүнөө үе сагай түрүү, революционно гуримые сэхэ, мүн нягташалһан нюуса далдааршье элдэб янзын буу зэбсэгээр буудажа байна.

Манай һургуулиин зорилгонь юуб гэхэдэ, капитализмһаа социализмда, социализмһаа коммунизмда дамжан орожо байһан мүнөө үеын дэлхэйн хүгжэлтые научна ёһоор ойлгохо үндэһэн һууряар һурагшадаа зэбсэгжүүлгэ болоно. Ондоогоор хэлэбэл, обществын хүгжэлтын марксистско-ленинскэ теориие һургуулиин хүмүүжэгшэ бүхэнэй гүнзэгыгөөр шудалхань мүнөө үедэ онсо шухала удха шанартай болонхой. Юрэнхы һуралсалай гуримда, тусхайлбал, һургуулиин һуралсалда научно-техническэ дэбжэлтэ мүн лэ өөрынгөө нүлөө үгэнэ. Тэрэ хадаа бүхы ажалай гаргашада ухаан бодолой ажалай хубиие дээшэлүүлнэ, хүдэлмэришэн бүхэнэй ажалай гаргашадахи ухаан бодолой ажал ябуулгын хэмжээе дээшэлүүлнэ.

Тиимэ дээрэһээ юрэнхы эрдэмэй үндэр хэмжээн ниитын талаһаа шухала болоно.

КПСС-эй XXIII съездын һүүлээр бүгэдэ ниитын дунда эрдэм дэлгэрүүлхэ талаар бага бэшэ юумэн хэгдээ. 1968 ондо 2,6 миллионһоо олон хүн дунда һургуули дүүргэхэнь, энэ тоо 1960 онойхиһоо хоёр дахин олон болоно. 1967 ондо найман жэлэй һургуули дүүргэһэн залуу хүнүүдэй 81 процентнь юрэнхы эрдэмэй ахамад классуудта, техникумүүдтэ һуралсалаа үргэлжэлүүлнэ. Һүүлэй хоёр жэлэй туршада 7,5 мянган шэнэ дунда һургуулинууд нээгдээ, Москва городто, Армени болон Грузида, РСФСР-эй хэдэ хэдэн областьнууд болон автономно республиканuудта залуушуулай 90 процентһээ олонхинь дунда һуралсалда хабадалсана.

Гэхэ зуура залуу үетэниие дунда һуралсалда хабаадуулха зорилгые бүрин түгэсөөр шиидхэхын тула ехэ ажал ба оролдолго гаргаха хэрэгтэй гээд элидхэлшэ тэмдэглэнэ. Тэдэниие дүүргэлгэ болбол юрэнхы эрдэмэй һургуулиһаа гадна тусхай дунда һургуулинуудай, профессионально-техническэ училищинуудай, үдэшын ба заочно һургуулинуудай хэрэг мүн. Түгэс дунда эрдэмтэй болохо гэһэн залуушуулай эрмэлзэлые дэмжэхэ, хүгжөөхэ шухала.

Бүгэдэ ниитын дунда һуралсал бэелүүлгэ багшанарай, мүн арадай гэгээрэлэй органуудай үмэнэ хэдэ хэдэн орёо асуудалнуудые табина. Һуралсалай, хүмүүжүүлгын хэмжээе юрэнхыдэнь ба илангаяа найман жэлэй һургуулида дээшэлүүлхэ шухала. Украинын ба бусад республиканuудай хэдэ хэдэн районуудай дүршэл энэ хэрэгые горитойхоноор һайжаруулха арга боломжын бии байһаниие гэршэлнэ.

Зохихо эрхэ байдал байгуулһанай ашаар үйлэ хэрэгүүдые гүнзэгыгөөр шэнжэлхэ мэдэрэл һурагшадта олгохо шэглэл, бэеэ даагаад хүдэлхэ арга дүрэтэй болохо, бэеэ даагаад һураха шадалтай болохо шэглэл бүри ехэ удха шанартай болоо гээд элидхэлшэ заана. Мүнөө һургуули олон жэлэй эрдэм ухаанай нөөсые үгэжэ шадахагүй байна. Тиимэһээ эрдэм ухаагаа саг үргэлжэ баяжуулжа байха эрмэлзэлгэ тэрээндэ хүмүүжүүлхэ шухала.

Хэрбээ политехническэ бэлэдхэл гэжэ орёо ехэ ойлгомжодо хандаха болоо һаа, тэрэнэй удхань научно-техническэ революциин хүгжэхэтэй хамта хубилжа байдаг. Политехническэ бэлэдхэл бүхы һуралсалда нэбтэрһэн байха зэргэтэй. Физикэ, хими, математика, биологи, географи болон хэдэ хэдэн бусад предмедүүдые шудалха ябадал гансахан юрэнхы теоринуудые шудалалгаар үнгэрхэ бэзэ гэһэн ойлгомжо тон буруу. Эрдэм наукын эгээн шухала хуули ёһонуудые арадай ажахыда хэрэглэхэ шухала гэһэн ойлгомжогүйгөөр эдэ предмедүүдые шудалхын аргагүй юм.

Һуралсалай удхые хубилгаһан ушар, политехническэ бэлэдхэлые баяжуулһан ушар бусад хубилалтануудые хэхээр баадхана. Хэшээлнүүдые кабинедүүдтэ үнгэргэхэ гурим нэбтэрүүлхэ шухала болоно. Һуралсалай техническэ зэмсэгүүдэй удха шанар дээшэлнэ. Хэшээлнүүдые үнгэргэхэ арга дүрэ хубилна. Материалаа эдэбхитэйгээр ойлгон абахаар һурагшадые хүмүүжүүлдэг арга дүрэнүүд үргэнөөр хэрэглэгдэнэ. Энээнһээ боложо, багшанарые бэлэдхэхэ, тэдэнэй мэргэжэлые дээшэлүүлхэ гуримда, һургуули хүтэлбэрилгэдэ шэнэ эрилтэнүүд табигдана.

Һургуулиин ажабайдалда шэнэ программа нэбтэрүүлһэнэй ашаар һуралсалай-хүмүүжүүлгын ажалые нарижуулан һайжаруулга хадаа манай эгээн дүтын зорилго мүн гээд М. А. Прокофьев тэмдэглэнэ. Энэ ушар хадаа КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй 1966 оной ноябриин 10-най тогтоол дотор хараалагданхай.

Һургуулиин ажабайдалһаа гараһан зарим шухала зүйлнүүд болон тобшололнуудые элидхэлшэ шэнжэлнэ. Һуралсалай эхин шатада программын материалые горитойхоноор хубилгаха гэжэ һанаашалагдаһан ябадал мэдээжэ. Түрэл хэлээр, математикаар эхин мэдээсэл үгэхэ, бэшүүлжэ, уншуулжа, арифметикын юрэнхы бодолго бодуулжа һургаха хэрэг түрүүшын гурбан жэлэй туршада бэелүүлэгдэхээр хараалагдана. Мүнөө хэдэн мянган һургуулинуудта эхин һуралсалай удхые хубилгаха дурадхалнууд бодото дээрээ бэелүүлэгдэжэ байна. Хэдэ хэдэн республиканuудта 1969 онһоо эхилжэ бүхы эхин классуудые шэнэ программада оруулхаар хараалагданхай. Энэ ушар болбол багшанарай ехэ хүдэлмэри ябуулха, материалаа шэнэ гуримаар зааха, тэрэниие ондоо ёһоор шудалха, шэнэ учебнигүүд болон һуралсалай хэрэгсэлнүүдые шэнээр зохёохо эрилтэ табина. Һуралсалай хэрэгые һайжаруулха гол шухала зүйл гэбэл, математикын, түрэлхи хэлэнэй, литературын курснуудые гуримтайгаар шудалалга урдань байһан табадахи классһаа бэшэ, харин дүрбэдэхи классһаа эхилхэ юм. Шэнэ программанууд математикын, химиин, биологиин, литературын курснуудта горитойхон хубилалта оруулна. Залуу хүнүүдэй үзэл суртал бүридүүлэн хүмүүжүүлгэдэ обществоведениин курс шухала удха шанартай болоно.

Һуралсалай хэрэгые нарижуулан һайжаруултын амжалта ехэнхидээ шанар һайнтай учебнигүүд болон һуралсалай хэрэгсэлнүүдһээ дулдыдаха юм гээд М. А. Прокофьев ажаглана.

Һуралсалай уялгата түсэбүүдһээ гадуур һурагшадай һонирходог һайн дуранай хэшээлнүүдые үнгэргэдэг болохо ушар юрэнхы эрдэмэй һургуулида тон шэнэ зүйл болоно. Һурагшадта математикын орёо нюусануудые мэдэхэ, Эхэ ороноёнгоо түүхые шудалха, экономическа болон бусад олон һонирхолтой асуудалнуудаар мэдээсэл абаха арга боломжо һурагшадта олгохо гээшэ факультативна курснуудай үг зорилго юм.

Хүдөөдэхи бүгэдэ ниитын дунда һуралсалай асуудалнуудта элидхэлшэ анхаралаа хандуулна. Хүдөөдэ 69 мянган багахан эхин, найман жэлэй, дунда һургуулинууд хүдэлнэ. Тэндэ һайн һуралсал эмхидхэхэнь хүнгэн бэшэ юм. Тэдэ һургуулинуудые томодхолго һуурин газарнуудые томо болголгоһоо дулдыдана. Теэд энэ хэрэг удаан саг соо болодог гээшэ. Интернат һургуулинуудые хүгжөөлгэ, тэндэ хүмүүжүүлгын хүдэлмэри һайжаруулга энэ асуудалые шиидхэлгэдэ туһалжа шадаха байгаа. Мүнөө интернадуудта 1,3 миллион һурагшад байрлана. Бидэнэр ойрын жэлнүүдэй туршада интернат һургуулинуудые, илангаяа, хүдөөдэ олошоруулхын, тэдээндэ материальна бааза байгуулхын, үхибүүдэй эдеэлхэ һайн эдеэ, һайн байра эмхидхэхын тула бүхы хүсөөрөө оролдохо зэргэтэйбди. Һүүлэй жэлнүүдтэ һургуулинууд тушаа колхозуудай ехэ анхаралаа хандуулжа байгаашье һаань (жэшээлхэдэ, 1967 ондо тэдэнэй хүсэ зөөрөө 500 мянган һурагшадай һураха һургуулинууд ашаглагдаа һэн), хүдөөгэй һургуулиин материальна баазые бэхижүүлгэ шухала ба хойшолуулагдашагүй зорилго байһаар. Һургуулида бүри ехэ туһаламжа үзүүлжэ байха эрилтэ хүдөөгэй багша табиха эрхэтэй.

Бүгэдэ ниитын дунда һуралсалай зорилгонуудые шиидхэлгэдэ үдэшын ба заочно һургуулида горитой ехэ үүргэ үгтэнэ. 4,5 миллион шахуу залуу хүнүүдэй (тэдэнэй ехэнхи хубинь 25 наһа хүрэтэр юм) сүлөө сагаа ном уншажа үнгэргэдэг ушар социальна ехэ удха шанартай юм. Жэл бүри 600—700 мянган хүн эдэ һургуулинуудые дүүргэнэ. Тэдэ һургуулинуудай һуралсалай шанарые дээшэлүүлхэ, һурагшадай эрдэмдэ эрилтэ дээшэлүүлхэ шухала. Дүй дүршэлтэй болоһон багшанарые анхаралаар хүреэлхэ, тиин наһатай болоһон хүнүүдэй дунда хүдэлхын тула тэдэниие мэргэжүүлхэ шухала.

Шэнэ хүниие хүмүүжүүлгэдэ совет һургуулиин дүүргэдэг үүргэ тухай министр тогтоно. Москвагай городской партийна организациин XIX конференци дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежнев иигэжэ хэлээ һэн: «...Үзэл сурталай хүдэлмэри тухай хэлэхэдээ, бидэнэр нэн түрүүн манай залуушуулые хүмүүжүүлхэ тухай бодомжолнобди. Энэ хадаа ехэ, ниитэ партийна, ниитэ гүрэнэй хэрэг мүн. Энэ хадаа гол түлэб манай обществын ерээдүйн хүгжэлтын асуудал мүн».

Коммунис үзэл сурталые совет һурагша бүхэнэй оюун ухаанайнь баялиг болгохын тула, партяар хүмүүжүүлэгдэһэн совет багшанар оролдоно, бүхы хүсөөрөө оролдохошье байха гээд бидэнэр Коммунис партиин Центральна Комитедтэ мэдүүлжэ шадаха байнабди гээд элидхэлшэ хэлэнэ.

Бүхы һургуулиинхидые коммунизмын түлөө найдамтай тэмсэлшэд байхаар хүмүүжүүлгэдэ зорюулагдаһан ажал бүхы хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин голынь болоно. Совет педагогическа наукын үндэһэ һуури табигшадай нэгэн — Антон Семенович Макаренко манайда хүмүүжүүлгын алхам бүхэн политическэ хүмүүжүүлгээр нэбтэрһэн байха ёһотой гэжэ тон зүб хэлэдэг бэлэй.

Марксистско-ленинскэ хараа бодолтойгоор хүмүүжүүлгэ бүхы һуралсалай, хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин үедэ бэелүүлэгдэнэ. Естественно-математикын предмедүүд үхибүүдые байгаалиин хуули ёһонуудтай танилсуулна.

Гуманитарна предмедүүд ниитын хүгжэлтын хуули ёһонууд тушаа ойлгомжо үгэнэ. Һургуулиин бүхы предмедүүдые зааха ябадые бүхы хүсөөрөө һайжаруулха, тэдэниие үзэл бодолой удхаар баяжуулха хэрэгтэй.

Һурагшадые баатаршалгын, патриотическа талаар хүмүүжүүлхын тула дунда һургуули олон янзын арга дүрөөр баян юм. Революциин ветерануудтай, граждан болон Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда хабаадагшадтай, ажалай түрүүшүүлтэй һургуулиинхидай холбоо барисаан хаа хаанагүй тогтоогдожо байна. Совет арадай революционно, дайшалхы, ажалай алдар солын газарнуудаар бүхэсоюзна аяншалгада һургуулиинхидай хабаадалга хүмүүжүүлгын ехэ удха шанартай юм. «Зарница» гэжэ сэрэгэй-спортивна наадан үргэнөөр дэлгэрэө.

250 мянгаһаа олон багшанарые Советскэ Союзай орденууд болон медальнуудаар шагнаһан ушар Коммунис партиин, правительствын зүгһөө олониитэдэ багшын ажалай ехэ удха шанартай баые мэдэрһэн ябадал болоно. Үшөөнэгэ баяртай мэдээсэл гэхэдэ: совет залуушуулые хүмүүжүүлэгшэдэй [...]0 эрхимүүдэй эрхим хүнүүд Социалис Ажалай Геройн нэрэ зэргэдэ үртэбэ.

Ажалда һатайгаар хүмүүжүүлгэ — һургуулиинхидые коммунис ёһоор хүмүүжүүлгэдэ онсо үүргэ дүүргэнэ. Эсэй эсэстэ һуралсалай бүхы гуримболбол залуу хүниие ажалда бэлдхэхэ, арадай ажахын али нэгэн торхой һалбарида хүдэлхөөр бэлэдхэ ёһотой. Залуу хүн һургуули гаргаһанайнгаа һүүлээ профессионала һургуули дүүргэээд гү, али курс дүүргэээд, мүн ондооши аргаар мэргэжэл оложо, хүдэлхэ зэргэтэй. Энээнь тэрэниие һургуули бэлэдхэхэ ёһой.

Үзэл суртай, политическэ талаар һургуулиинхидые хүмүүжүүлгэдэ пионерүүдэй болон комсомолшуудай организацинуудай дүүргэдэг шухала үүые элидхэлшэ тэмдэглэнэ. Үхүүд болон эдиршүүл өөрынгөө коммунис организацинуудта имагтал идэ-политическэ эдэбхиин түрүүн һургуули гарана. Коммунис байгуулалтын бодото зорилгонуудые [...] зэргээрээ шиидхэлгэдэ сэхэ хабаадана. Комсомолшуудай болон пионернүүдэй организацида түшэлэнгүйгөөр һургуулиин коллективые амжалтатайгаар хүтэлбэрилжэ бохогүй. Эдэ организацинуудай элдэб янзын үүсхэлтэ хүдэлмэриие хүгжөөлгэ, тэдэнэй политическэ эдэбхиень дээшэлүүлгэдэ, бүхы ёһо тэдыһайжуу хэмжээ ябуулганuудые ушхалада туһалха хэрэгтэй. Тиихэдэ үхибүүдэй эдэбхи үүсхэлые хүгжөөн, татай зохидоор, бүдүүлиг аргахэрэлэнгүйгөөр туһалха шухала.

Мүнөө үе һургуулинууд В. И. Ленинэй түрэһөө 100 жэлэй ойдо ороной бэлэдхэжэ байһан ехэ политическэ дэбжэлтын рашон байдалда хүдэлжэ байна гэжэ М. А. Прокофьев хэлэнэ. Иимэ эрэ байдалда һургуулиинхидые ленинэй ажабайдалай болон тэмсэлэй жэшээ дээрэ хүмүүжүүлгэ, үндэр дээдэ ёһо заршамаар, ленинизмын мүнхэ үзэл сурталда үндэһэлһэн гүнзэгы коммунис этигэмжэтэйгээр хүмүүжүүлхэ гээшэ онсо удха шанартай юм.

Залуу үениие хүмүүжүүлгын, болбосоруун амжалтые багша шиидхэнэ. Багшанарай тон олоор ургагуухай этигэмжэтэй тоонуудые элидшэ харуулна. Хэрбээ 1925 онойарьда болоһон багшанарай Бүхэнэ Нэгэдэхи съездын үедэ ороной һургуулинуудта 251 мянган багша хүдэлжэ байгаа һаа, мүнөө үедэнэй тоо 2.5 миллионһоо олон болгэхэ гү, али 10 дахин олошорно. [Ба]гшанарай диилэнхи олонхинь [де]ди ба профессиональна дээдэ эрдэмтэй юм. Багшанарай национальна [...] манай обществын составые хана. Гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй эгнээнүүдтэ 630 мянган коммунууд, 450 мянган комсомолшууд элнэ.

Бүгэдэ [ниит]ын дунда эрдэмэй һуралсалда [ши]н оролго багшын ажалай ниитын шанарые улам дээшэлүүлнэ, нэй хүдэлмэридэ, бэлэдхэлдэнь ехэ эрилтэ табигдана, багшанарай [про]фессионально-педагогическа тала саг үргэлжэ хүдэлжэ байхань [шу]хала удха шанартай болоно.

Манай о[ро]н багшын һуралсал үргэнөөр хүргэнхэй. Мүнөө 208 багшанарай институдууд, 42 у[ниве]рситет, 392 багшанарай училищ[...] шанарые бэлдэнэ. Һургуулида [...] программа болон учебнигүүды[...] тэрүүлгэ, тэрэшэлэн факульт[...] курснуудые байгуулга болбол [багша]нарай дээдэ һургуулинуудай [...] училищинуудай һуралсалай т[...]дые нарижуулан һайжаруулха [...] табина.

Ерээдүйн багшанарые полит[...] талаар хүмүүжүүлхэ, хатуу[...] хүдэлмэриие шангадхаха хэмж[ээнүү]дые абаха шухала. Социалис о[бщест]водо бүгэдэ ниитын ухаан б[...] болбосоролой ехээр хүгжэһэн [...] багшын ухаан мэдэсэдэ, соёл к[ульту]рата бүри гүнзэгы эрилтэнүү[д та]бина.

Бүгэдэ ниитын дунда һура[лсал] илангаяа хүдөөдэ дамжан [...] ахамад классуудай багшанары[...] шоруулха эрилтэ табиха байн[а ...] тэнэр хүдөөгэй һургуулиие [...] дэмтэй багшанараар хангахы[...] ашагтай хэмжээнүүдые абах[а ...] тойбди.

Олонхи городууд болон хүд[...] хонуудта нютагай Совeдүүд [...] ажаһуудалда ехэ анхарал хан[...] Гэхэтэй хамта тиимэ анхарал[...] дуулдаггүй ушар бии.

Творческо хүдэлмэрилэгшэ[д ...] шын үмэнэ ехэ уялгатай. [...] һайн һайхан ажалые харуулһа[...] кусство болон литературын [...] нуудые совет уншагшад та[...] хүлеэнэ.

Һургуули доторхи хүтэл[...] район, область, город, республи[...] лон ороной хэмжээн дээрэ һур[...] нуудай хүтэлбэриие нарижуула[...] жаруулха тухай элидхэлшэ с[...] хэлэбэ. КПСС-эй ЦК-гай, [...] эй Министрнүүдэй Соведэй [...] хэбэриин ёһоор, һургуулии[...] нэ уставай проект зох[...] КПСС-эй XXIII съезд дээрэ К[...] ЦК-гай, СССР-эй Министр[...] Соведэй удаадахи тогтоолнуу[д ...] тор һургуулинууд тухай [...] мунис партиин баталан [...] мэдээжэ шиидхэбэринүүд тэрэ[...] дэһэ һуури болоһон ба һург[...] үг зорилгонуудыень тодорхойл[...]

Һургуули болбол гүрэн дот[...] хала үүргэ дүүргэдэг ниитын [...] нүүдэй нэгэн юм. Манай һ[...] партийна, комсомолой, проф[...] организацинуудай, ажалшада[...] тадуу[л]й Совeдүүдэй, предпр[...] нууд, колхозууд, эмхи зургаану[...] лон һургуулинуудай коллектив[...] зүгһөө үдэр бүриин анхаралаа[...] реалэгдэнхэй. Түрэлхидэй олонн[...] һургуули түшэглэнэ. Мүн саа[...] шье иимэ хани барисаанда, туһ[...] жада хүрэжэ байха эрилтэ таби[...] хэтэй. Олониитэтэй һургуулиин [...] холбоо барисаанһаа һурагшада[...] гэжэлээ зүбөөр олохо ябадал го[...] хоноор дулдыдадаг. Энэ шухала [...] юм. Һургуули ба олониитэ [...] асуудалай хоёрдохи талань [...] гэбэл: түрэлхидэй дунда багша[...] коллективэй ябуулха хүдэлмэри[...] баадаха, педагогическа эрдэм [...] рүүлгэдэ хабаадаха хэрэг болов[...]

Һурагшадые коммунис үзэл[...] лоор һургаха, хүмүүжүүлхэ [...] бүхы совет багшанарай уря[...] гээд М. А. Прокофьев үгынгөө [...] хэлдэ хэлэбэ. Арадтаа алба [...] Коммунис партиин агуухэ хар[...] долые хүсэндэнь хүргэхэ [...] уялгамнай гэжэ совет багшан[...] рана. Совет багшанар Коммун[ис пар]титайгаа сүт хамта хододоо б[...] байна, саашадаашье байха!

ПАРТИИНА ХРОНИКО

ЭЭЛЖЭЭТЭ ПЛЕНУМҮҮД

УЛААН-ҮДЫН АЙМАГ. Республикын ниислэл Улаан-Үдэдэ партиин райкомой ээлжээтэ пленум боложо үнгэрбэ. Пленумдэ хабаадагшад аймагай ажалшадай дунда ябуулагдадаг хүмүүжүүлхы хүдэлмэриие улам һайжаруулха хэмжээнүүд тухай КПСС-эй райкомой секретарь нүхэр Сыщук гэгшын хэһэн элидхэл зүбшэн хэлсэбэ.

Элидхэл зүбшэн хэлсэлгэдэ олон хүн хабаадажа, удаань хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие саашадань һайжаруулха хэмжээнүүдые хараалһан дэлгэрэнгы тогтоол баталан абаба.

УЛААН-ҮДЭ. Барилгын, промышленна продукци болон ниитын хүсөөр бүтэһэн али бүхы юумэнэй шанар һайжаруулха талаар Саратовта эхи табигдаһан ашаг ехэтэй түрүү арга дүршэлые хэр зэргээр өөһэдынгөө үйлэдбэридэ нэбтэрүүлжэ байһан тухай ехэ хөөрэлдөөн КПСС-эй Советскэ райкомой пленум дээрэ болобо. Энэ асуудалаар партиин райкомой секретарь нүхэр Портнягин дэлгэрэнгы элидхэл хэһэн байна.

Районой түрүү предприятинууд болохо судна барилгын, «Электромашина» заводууд, мүн зарим промышленна болон хүн зоной ажаһуудалай эрилтэ хангадаг предприятинууд бүтээһэн продукциингаа шанар һайжаруулхын түлөө эмхидхэлэй нилээд горитой хүдэлмэри хэһэн, бодото амжалта түйлаһан байна гэжэ элидхэл дотор онсо тэмдэглэгдэнэ.

ЭРШЭТЭ АЖАЛАЙ ОХИН

Агуухэ багша В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэл гүйсэһэнэй ойе ажалай толотомо амжалтануудаар угтахын тула социалис мүрысөөн мүнөө Захааминай аймагай промышленностиин предприяти, эмхи зургаан болон колхозуудта үргэн дэлисэтэйгээр дэлгэржэ байнхай. Эндэхи ажалшад табан жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхын тула эршэмтэй шангаар хүдэлнэ.

Жэшээлхэдэ, аймагай колхозууд гүрэндэ мяха худалдаха хахад жэлэйнгээ түсэбые болзорһоонь урид дүүргээ юм. Харин һү худалдаха түсэб 70 гаран процентдэ хүргэгдөөд байнхай.

Тиигэжэ Улаан-Үдын хүдөөгэй аймагай Кировэй нэрэмжэтэ колхозой, Эрхирэгэй совхозой һаалишадай зунай 4 һара соо үнеэн бүриһөө 1000 литр һү һааха гэһэн үүсхэлые ехэтэ һайшаан дэмжээд гүүртэ, фермэ, һаалишан бүхэн дээшэлүүлэгдэһэн уялга абаа.

Энэ үүсхэлые аймагта эгээн түрүүн XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхозой Усановкын һү һаалиин фермынхид дэмжээ. Бидэнэр, Усановкын фермын һаалишад, мал адуулагшад зунай үедэ һү ехээр һааха гэһэн үүсхэлые зүбшэн хэлсээд, мүрысөөндэ оролсохо гэжэ шиидэбэбди. Өөһэдынгөө арга боломжые хаража, дүрбэ һара соо гүүртынгээ үнеэн бүриһөө 800 литр һү һаахын түлөө тэмсэхэмнай. Энэ Захааминай аймагай байгаалиин эрхэ байдалда бага бэшэ дүн болоно,— гэжэ тэдэнэр социалис уялга соогоо бэшэнэ. Тус фермэдэ дүй дүршэл ехэтэй бэрхэ һаалишад олон. Нёдондо зунай 4 һара соо энэ фермын һаалишад Сурма Дашеева, Прасковья Норбоева гэгшэд үнеэн бүриһөө 700—760 литр һү һааһан байгаа. Энэшье жэлдэ Сурма Прасковья хоёр аймагай һаалишадай мүрысөөндэ эрхимлэнэ. Жэлэй эхинһээ хойшо Прасковья Норбоева үнеэн бүриһөө 799 литр һү һаажа, аймагай һаалишадай мүрысөөндэ түрүүшүүлэй зэргэдэ ябана. Сурмань үнеэн бүриһөө 644 литр һү һаанхай. Жэлэй эхинһээ хойшо бүхы фермээрээ үнеэн бүриһөө 635 литр һаагаа. Энэ дүн зунай һарануудта һү һааха уялганuудаа тэдэнэй сохом дүүргэхэ байһыень гэршэлнэ. Колхозой түрүү һаалишад П. Норбоева, Д. Бадмаева, С. Дашеева, Р. Цыбикова, М. Тулиханова, Т. Аюшеева болон бусад дүрбэ һара соо даалгагдаһан үнеэн бүриһөө 1000 литр, үшөөшье дээшэ һү һаахын түлөө тэмсэнэ. Энэ фермын коллектив, түрүү һаалишад ажалаа зүбөөр эмхидхэжэ, оролдосотойгоор, харюусалга ехэтэйгээр хүдэлхэдөө һайн үрэ дүн харуулна гээшэ. Зундаа үнеэдээ зоотехнигэй заабариин ёһоор, һайнаар адуулна. Мүнөө үедэ үнеэдээ үдэрэй гурба дахин һаана. Һаяхан тус колхозой һаалишад гүрэндэ һү худалдаха хахад жэлэйнгээ түсэбые болзорһоонь һара урид дүүргэбэ. Түсэбһөө гадуур 350 центнер һүн гүрэндэ худалдагдаа.

Усановкынхидай жэшээе аймагай бусад колхозуудай һаалишад баһал дэмжээ. «Победа» колхозой Ханда Абидуевагай, Валентина Николаевагай даадаг гүүртэнүүд, Санагын «Коммунизм» колхозой Х. Цыбеновагай хүтэлбэрилдэг гүүртэ һү һаалгаар аймаг соогоо эрхимлэнэ. Эдэ гүүртэнүүдэй һаалишад зунай һаранuудта үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 1000 литрһөө дээшэ һү абахаар шиидэнхэй. Санагын һаалишад С. Будаева, Х. Цыбенова гэгшэдэй иимэ ехэ дүн түйлаха гэһэн хүсэл эрмэлзэлынь тэдэнэй үнэн шударгы ажалаар гэршэлэгдэнэ. Үнгэрһэн таба һарада эдэнэр үнеэн бүриһөө 820—898 литр һү һаажа, аймаг соогоо социалис мүрысөөндэ түрүү һуурида гаранхай. Харин 2—3 жэлэй саада тээ аймаг соо түрүүлжэ гараха һаалишан Санагада байгаагүй юм. Тус колхозой хүтэлбэрилэгшэдэй болон зоотехнигүүдэй һүүлэй үедэ һаалиин гүүртэнүүдые мүнөөнэй эрилтээр шэнээр бүридхэжэ, һү һаалииень дээшэлүүлхэ шухала хэмжээнүүдые абаһанайнь ашаар үнеэн бүриин һаам хараа байса дээшэлээ юм. Һаалишадшье ажалдаа харюусалга ехэтэйгээр хандажа, малаа зоотехническэ заабариин ёһоор харуулна. Һү ехэтэй һайн үүлтэрэй бүхы үнеэдые колхозойнгоо түбтэ суглуулжа, томодхогдоһон фермэ эмхидхээ. Эндэ үнеэдые уяжа һааха дал, тугалай байра мүнөө үеын эрилтээр түхеэрэгдэнхэй. Малшадта болбосон түхэлтэй һайн байра шэнээр баригдаһан. Тааруу зохид шэнэхэн мебельнүүд тэдэнэй байрые шэмэглэнэ.

Зунай сагта ехэ һү һаахын түлөө дэлгэрһэн мүрысөөндэ Зэдын комбинадай хамһабариин ажахын һаалиин фермэ баһал эдэбхитэйгээр оролсобо. Энэ ажахын бүхы 11 һаалишад зунай дүрбэ һарада мянган килограммһаа доошо бэшэ һү һааха гэһэн уялга абанхай. Эрхим һаалишан Амалия Самуиловна Шмидт аймаг соогоо үнинэй мэдээжэ болонхой. Тэрэ арба гаран жэлэй туршада һү һаалиин фермэ дээрэ хүдэлнэ. Үнгэрһэн ойн баярай жэлдэ Амалия Самуиловна үнеэн бүриһөө 2550 килограмм һү һааһан юм. Ажалайнгаа эршые байгша ондошье һуладхагагүй. Таба һарын дүнгөөр үнеэн бүриһөө 1139 килограмм һү абаад, ажахы дотороо, аймаг соогоо түрүүлнэ. Амалия Самуиловна зунай һарануудта үнеэн бүриһөө 1100 килограммһаа баг[а] бэшэ һаахаб гэжэ зорёод, нүхэдөө энэнэй түлөө мүрысэхыень уряалаа.

М. ГОНЧИКОВ.

ЗУРАГ ДЭРЭ: Зэдын вольфрам-молибдэй комбинадай хамһабарижахын түрүү һаалишан А. Шмидт.

М. ЦЫНОВЭП фото.

ЗОРИҺОНДОО ХҮР[ЭБЭ]

Содном Чойдонович Бал[ьжиев] арбан табан жэлдэ хонии[...] ажаллана. Энэ үедэ нилээд [...] дүршэлтэй болонхой.

Жэл бүри олон түл томо [...]жо, колхозойнгоо һүрэгтэ т[...] гаараа тэрэ илгаржа гарана. [...]дөө Содном Бальжиевай отар[...] жэлдээ зуун хонин бүриһөө [...] 100 хурьга түлжүүлдэг.

Байгша ондо С. Бальжие[в ...] эхэ хонидһоо 704 хурьга [...] июниин 20-до бүрин бүтэ[...] шаагаа. Хурьган бүхэниин[...] килограмм татаа.

Энэ амжалтада ахалагша[...] шоной һамган Дари-Дулма [...] доржиева, абань—Гармажа[...] рендоржиев гэгшэдэй о[...] габьяа ехэ. Эдэнэр лэ өөһ[...] хүсөөр эды олон хурьга [...] һайнаар түлжүүлжэ шадаа[...]

Хонидынь мүнөө тобир[...] нууд. Түсэбөөр хараалагда[...] бага бэшэ нооһо абаха бэ[...] нүхэр Бальжиев этигэнэ.

Хурьгадһаа һалгаагдаһан[...] доо оролдосотойгоор бэлшэ[...] лөөнэй 4 часһаа үдэшын[...] час хүрэтэр хонидынь бэ[...] дээрэ ябана.

— Зундаа һайса таргал[...] нид саг соогоо үрэжүүл[...] үбэлэй хүйтэниие бэлэхэн[...] бажа гараха,—гэжэ ахалаг[...] нишон мэтүүлнэ.

Д. ДОРЖИ[...]

Зэдэ. «Коммунизм» кол[хоз]

БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМДЭ

ТҮРЭЛХИ ХЭЛЭ ЗААЛГЫЕ ҺАЙЖАРУУЛХА

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй ээлжээтэ зүблөөн дээрэ республикын буряад һургуулинуудай хүдэлмэриие һайжаруулха тухай асуудал харагдажа үзэгдөө. Түс асуудалые зүбшэн хэлсэлгэдэ Верховно Соведэй дэргэдэхи гэгээрэлэй, спортын талаар комиссиин гэшүүд, багшанарай эрдэм мэргэжэлээ дээшэлүүлгын институдай хүдэлмэрилэгшэд, Доржо Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай багшанар болон «Буряад үнэн» газетын хүдэлмэрилэгшэд хабаадалсаа.

Буряад һургуулинуудай хүдэлмэриие һайжаруулха талаар багшанарай мэргэжэлээ дээшэлүүлгын, мүн Доржо Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институудтай хамта республикын Гэгээрэлэй министерство яһалхан хүдэлмэри ябуулаа гэжэ тэмдэглэгдэе.

Эхин һургуулинуудай хүдэлмэриие һайжаруулха, мүн ород ба буряад хэлэ бэшэг, тиихэдэ математика, физикэ, хими республикын буряад һургуулинуудта зааха хэрэг һүүлэй үедэ хараа байса һайжараа. Энэ талаар Улаан-Үдэ хотодо научно-практическа конференци болон буряад һургуулинуудай багшанарай республиканска зүблөөнүүд нэгэнтэ бэшэ үнгэргэгдөө.

Шэнэ учебнигүүдые, һуралсалай методическа литературануудые, харуулан ойлгуулгын зүйлнүүдые хэблэн гаргаха холын хараата түсэб зохёогдоо, тиихэдэ буряад һургуулинуудай һуралсалай шэнэ түсэб болон программада ороход саг болзор баталагдаа. Сибириин национальна республиканууудай һуралсалай методическа литературануудые хэблэн гаргадаг хүдэлмэрилэгшэдэй зональна семинар Улаан-Үдэ городто һаяшаг үнгэргэгдэһэн гээшэ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй зүблөөн дээрэ буряад һургуулинуудай хүдэлмэридэ үзэгдэлэг дутуу дунданууд тухай мүн лэ тэмдэглэгдэбэ. Олонхи буряад һургуулинуудта ород хэлэ бэшэг заалга үшөөл һула байһаар. Республикын зарим буряад һургуулинуудта үнгэргэгдэһэн шалгалтын хүдэлмэриин дүнгые абаад харахада, һурагшадай 23 процентнь муу сэгнэлтэдэ хүртэһэн байна. Илангаяа Хяагтын, Хэжэнгын, Сэлэнгын, Баргажанай, Ахын болон Зэдын аймагуудай һургуулиин һурагшад олон юумэ мэдэхэгүй байһанаа харуулаа. Ямар шалтагаанһаа дулдыданаб гээд абаад харахада, багшанар өөһэдынгөө предмедүүдые хүсэд һайнаар заанагүй. һуралсалай хүмүүжүүлгын хүдэлмэри һулаар табигданхай.

Зарим нэгэ буряад һургуулинуудта түрэлхи хэлэ бэшэг оройдоошье үзэдэггүй байха юм. Байһан байдалһаань дулдыдуулжа харангүй, ямаршье бэлэдхэл хэнгүйгөөр буряад үхибүүдые эхин һургуулиһаа ород хэлэнэй һургуулида һургадаг болоһон заншалые яашье дэмжэхын аргагүй.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй 1967 оной мартын 31-нэй тогтоолой ёһоор, буряад һургуулинуудта зургаадахи классһаа эхилжэ ород хэлэн дээрэ предмедүүдыень зааха зэргэтэй юм. Гэбэшье республикымнай зарим нэгэ һургуулинуудта табадахи классһаа эхилжэ ород хэлэн дээрэ предмедүүдыень заана. һурагшадай үсөөн дээрэһээ ород, буряад классуудай хоёр табадахи гү, зургаадахи классууд нэгэдхэгдэхэшье ушар үзэгдэнэ. Энэ хадаа һуралсалда муу нүлөө үзүүлнэ.

һуралсалай харуулан ойлгуулгын, мүн методическа зүйлнүүдээр буряад һургуулинууд дуталдаһаар зандаа.

һургуулиин библиотекэнүүд үхибүүдэй уран һайханай буряад номуудаар ходо дуталдана. Буряадай ном худалдалгын конторо, Буркоопсоюзай правлени һургуулиин библиотекэнүүдтэ уран һайханай болон научно-ниитэ шэнжэтэй номуудые уридшалан эльгээнэгүй.

Түнхэнэй, Захааминай, Зэдын, Хэжэнгын, Ахын аймагуудай буряад һургуулинуудай һуралсалай материальна баазань һула. һуралсалай ганса халаанда оруулха асуудал унжагайгаар шиидхэгдэнэ. 613 һургуулинуудай оройдоол 267-нь ганса халаанда; хүдөө тосхонуудта 152 интернат һургуули тоологдоно. Интернат һургуулинуудта 16 мянган һурагшад байха ёһотой аад, оройдоол 10 мянган һурагшад тоологдодог.

Республикын Гэгээрэлэй министерство, багшанарай мэргэжэлээ дээшэлүүлгын институт, ажалшадай депутадуудай аймагай Соведэй гүйсэдхэхэ комитедүүд буряад һургуулинуудай хүдэлмэриие һайжаруулха талаар бирагүйгөөр хүдэлнэ. Ород ба түрэлхи хэлэ бэшэгээ һайнаар шудалдаг болохо хэрэгтэнь һурагшадта ямаршье нүлөө үзүүлнэгүй.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум республикын Гэгээрэлэй министерствэдэ, багшанарай мэргэжэлээ дээшэлүүлгын институдта иимэ дурадхал оруулба: буряад һургуулинуудай хүдэлмэриие һайжаруулха хэрэгтэ бодото туһаламжа үзүүлхэ, ород ба буряад хэлэ бэшэг заалгые һуралсалай 1968—1970 он болотор эрид һайжаруулха. Тиихэдэ бүхы буряад һургуулинуудта түрэлхи хэлэ бэшэгыень нэгэдэхи классһаа эхилээд, арбадахи класс хүрэтэр заатагүй үзэдэг болгуулха. Түрэлхи хэлэ бэшэгээр һуралсалай түсэб болон программануудай дүүргэлтэдэ нарин шалгалта хэжэ байха. Буряад һургуулинуудай табадахи классуудта һуралсалай предмедүүдые гансал буряад хэлэн дээрэ үзүүлхэ. Хэрбээ буряад үхибүүдэй нэгэдэхи классһаа эхилжэ ород хэлэн дээрэ һураха гэбэлнь, нэн түрүүн бэлэдхэлэй класста һургаха хэрэгтэй. Ород хэлэ бэшэг заалгые буряад һургуулинуудта улам һайжаруулха. Буряад, ород хэлэ бэшэгээр заадаг баян дүй дуршалтай болоһон багшанарай дуршалые үргэнөөр нэбтэрүүлхэ, залуу багшанарта методическа туһаламжа бодото дээрэнь үзүүлжэ байха.

Республикын Гэгээрэлэй, Культурын министерствэнүүдые, уран зохёолшодой болон композиторнуудай холбооной правленинүүдые иигэжэ уялгалха гэжэ Верховно Соведэй Президиум шиидхэбэ:

жэл бүри һурагшадай уран һайханай республиканска слёдуудые үнгэргэжэ байха. Тэндэ һурагшад уран шүлэг, прозо уянгатай гоёор уншаха болоно. Гадна ород ба буряад хэлэ бэшэгэй ахалагша классуудай һурагшадай олимпиада үнгэргэдэг болохо. Бага ба дунда наһанай һургуулиин үхибүүдтэ зорюулагдаһан эрхим һайн номуудай конкурс үнгэргэхэ. Үхибүүдтэ зорюулагдаһан шэнэ пьесэнүүдые, дуунуудые буряад хэлэн дээрэ олоор гаргадаг болохо. һуралсалай программаһаа гадуур уншаха үхибүүдэй олон тоото номхонуудые хэблэхэ. 1968 оной турша соо үхибүүдэй литература хүгжөөхэ асуудалаар Улаан-Үдэ хотодо зүблөө үнгэргэхэ хэрэгтэй.

Доржо Банзаровай нэрэмжэтэ Буряадай багшанарай институдай ректорадта иимэ дурадхал оруулагдаа. Институдай бүхы факультедтэ буряад студентнүүд өөрынгөө түрэлхи хэлые хоёр жэлэй турша соо үзэхэ баатай. Буряад һургуулинуудта предмедүүдэй хэр гүнзэгыгөөр заагдадагые шалгаха ёһотой. һаяхан хүдэлжэ эхилһэн залуу багшанарта методическа туһаламжа саг соонь үзүүлжэ байха. Гэгээрэлэй министерство болон ажалшадай депутадуудай аймагай Соведэй гүйсэдхэхэ комитедүүд буряад һургуулинуудай һуралсалай материальна баазые дээшэлүүлхэ. 1968 онһоо 1970 он болотор хэгдэхэ барилгын хүдэлмэриие түсэблэхэ. Тусхай һургуули дүүргэһэн мэргэжэлтэдые һургуулинуудта эльгээхэ.

Хүмүүжүүлхы удха шанартай материалнуудые саг үргэлжэ толилжо байхыень Верховно Соведэй Президиум «Правда Бурятии» болон «Буряад үнэн» газетэнүүдтэ дурадхаа. Гадна ород ба буряад хэлэ бэшэгэй дуршал ехэтэй багшанарай һанамжа дурадхалнуудые толилжо байха. Тиихэдэ «Буряад хэлэнэй хэшээл» гэһэн тусгаар дамжуулга радио ба телевиденидэ бии болгохыень радио-дамжуулгын ба телевидениин комитедтэ дурадхаха.

Очерк

ХҮШЭР ХАБАР

ай һарын һүүл һэн. Һаяхан ндхэгдэһэн «Одон» совхозой комой секретарь Пүнсэг Ринович Цыбикдоржиевтай Залаа отарада хүнгэн машинаар бобди.

Дашацырен Доржиевайхнай лша гээшэнь аймшагтайхан —гэжэ парторг харгыдаа хөөһэн. — Тэрээн тухай очерк хэ гэһэнтнай ехэ һайшаал. Иимэ түрүү зониие магтаагүйбэшэ хэниие магтахабши,—хабодолыем дэмжээд, машинаяа ата һужаагай дунда зогтатуубайлгажа, хүхэрэн нэмжыһэн о хадын хормой тээшэ һарабан байжа хараба.

Тэрүү тэрэ хонидынь ябана э ха даа. Мүнөөдэр өөрөө гагээшэ гү, Сэсэгмаань гү? Юунhаа, гэртэнь хүрөөд гарая,—

мо хара азаргаяа сэргэһээ архёод, гэртээ орохоёо ябаһан ацырен Доржиевич бидэнэй ые харахадаа шарабтар томо энүүдээ харуулан энеэбхилжэ. агар гараа һарбайба. Сохо дээсэлсын гараһан хүлһээ ар, толгойгоороо хойшонь зан-

Шэбхээ гаргажа тараагаад, алан дээрээ уһа табижа байл ерэбэб даа,—гэбэ.

бшалангайнь газар хажуудань Энэнь ехэ таарамжатай. Үбэл, рай сагта шэбхээ гаргадаг. тэгжүүлэгдэһэн, һайса уһалагн газар зунай һайхан сагай эдэ бужаганан ургажа, үдхэн р ногоон далайгаар хяазатан даг. Хамта гушан гектар газар- гектар бүхэнһөө жэл бүри он зуу — долоон зуун табин нер үбһэ абадаг: тиихэдэ тазуун гурбан эхэ хонидтой юм. үнөө жэл хонидынь һүүлшынтүрөө. Долоо-найма дахин галһан эдэ хонидоо намар тор хаража таргалуулаад, гүр тушааха юм. Орондонь залуу дые абаха болоно.

эрэлсын зүүн тээ хэбтэһэн рэнүүдые һандайлжа һууба. Наран халуунаар шаража иба. Хүхы шубуунай ханхинаса годохо, жэргэмэлэй жэгтэй ханаар тойрон жэргэхэ шэхэнэй эт болон шэнхинэжэ, сээжэ хүдэлгэн, дура буляан байна. Ундэр үндэр бэетэй, табияа шаа ябаһан, ехэнүүд түхэреэн этэй Дашацырен Доржиевичай илһэн нюур наранай гэрэлдэ эн, һабхай хара үһэниинь үе эб-һаб үдеэһэн һэбшээндэ хүдэ- байна. Тэрэ өөр тухайгаа олон гоёожо хөөрэхэ дурагүй. Хэ- ёһотой хүдэлмэрөө хээд лэ агбди даа гэхэ дуратай хүн.

ашацырен Доржиевич хониндо хыңгоо урда тээ дарха хэдэг ан юм. Хэдэн жэл дарханай гадада ябалсаа. Нэгэтэ өөрынэхэнэр Дашиламатайгаа хонин ооод хүдэлбэлнай яаха юм гэ- бодобо. Түрүүндээ эхэ хони жа абахаяа түбэгшөөгөө һэн. Үшөө дүй дуршэлгүй байнабди, жа хаража үзэхэмнай, хурьга үлхэ аргамнайгүй»—гэлсээд, нүүдые даажа абаа бэлэй. алша буряадай бүлэдэ хоюу- түрэһэншье һаа, түрүүшын он- далсад гээд абаа. Хони хараха э дарха хэһэнтэй адли бэшэ иа. Нарай үхибүү харууһалһан- утын үдэрөө хажууһаань һа- гүйш. Теэд ябан дадагдажа эгдээ. Дүршэжэ, хонин ажа- үдхые ойлгохо болоходоол эхэ дые бэе дээрээ даажа абаа. үнөө ахалагша хонишон Даша- ен Доржиевич Доржиев Га- ма Бачиктуеватай хамта таба- жэлээ эхэ хониндо хүдэлжэ хай. Энэ үе соо тэрэ нилээд- н амжалта туйлаа.

хынгаа амжалтаар баяжаһан хүбүүн Цырендашань баһа хонидые даажа абаад, яһала н хүдэлжэ байна.

эргын мөөрнүүдэй хиигнахa ирхые дуулаад, урагшаа жэ харахадамнай, гонзогор тэргэ дээрэ шэбхэ тээһэн хоёр аса баринхай гэшхэлнэ. Зэргэ Мария Найдановна Батуева отара байдаг юм. Дашацырен жиевич хорёогойнгоо баруун сэнэ шэбхээ хаяхыень хара- а, хүндөөр һанаа алдаад, га- аа зангажархиба.

—Сабшалангайнгаа газар дээрэ хээ гаргажа хаяыт даа, уһа- ри хыт даа гэжэ Батуевада хэ- э ядааб даа. Урдаа оруулдагүйл даа. Аймагай Соведэй депутат ходо дутуу дундыень нюдөөрөө хаража байгаад, хэлэнгүйш байха гэжэ яаха һэмбиб. Теэд хэлэхэдээ буруутан боложо һалахамнайл муу агша. Мүнөө жэл зуун хонинһоо оройдоол жаран хурьга абаа. Эртээнһээ бардам хүрэхэ тэжээл абаха гэжэ оролдоогүйдөө ямаршье амжалта туйлахаб даа.

Еһотойл коммунист, депутат хүнэй һанаагаа зобожо хэлэһэн эдэ үгэнүүдэй удхые ойлгохо дуратай хүнүүдэй дайралдадагынь гайхалтайшье, хэнэйшье дураа гутамаар ааб даа.

— Үнгэрэгшэ хабар ехэл хүндэ хабар болобо гээшэ. Ямарханшье хүнэй һургаал абажа, юумэ ойлгохоор бологдоо даа,—гээд Дашацырен Доржиевич үргэн нэлэнхы һужааг руу шэртэн, бодолгото болон һуугаа һэн.

Хүшэр хабар?! Энэ хүшэр хабар тухай зураглан хөөрэхэ хүсэл түрэгдэнэ.

* *

Хойто хаягаараа тэнгэри сооршоһон юумэндэл, хиибараагаар һалхилаад һаланагүй. Даахи шэрэжэ, үзэмжэгүй болошоһон зольбо нохойдол. набтагар хара үүлэд Залаа арын шэнэһэн тужата ой дээгүүр шэрэлдэн, монсогойрон һандаржа, бордоһо саһа хаян. бүхэли үбэлдөө ороһон һалтаа туйлама саһые бүри зузаан болгоно. Зарим нэгэ үдэр час, хахад час шахуул наран ялайһан шэнги болоод, үүлэн хүшэгөөр нэмэригдэжэ, үгы болошохо юм. Наранай гараһые һамбаашалан, наадажа абахаяа һанаһан юумэндэл, нарай үнжэгэн хорёо дээгүүр борбилоонууд жэрылдэн һуугаад, «хабар ерээ, хабар ерээ!» гэжэ баясаһандал шашаад һаланагүй. Теэд ерэһэншье хабарынь даа: нэгэ часайл тухай дулаарна. Дашацырен үглөө бүхэн үүр сүүрээр бодожо, хони хурьгадаа ямар хоноо хаб гэжэ харана. Эдихэ үбһэ хулһыень үбинэ, тараана. Дулаарга үдэрнүүдые һамбаашалжа, хонидоо харгалуулна.

Үдэ багаар адуулганда гараха дань таарамжатай байдаг һэн. Юуб гэхэдэ, үдэшэндөө хүрэжэ, дээгүүрээ мүльһэтэн татаһан хүнгэрэг саһан үдэ тээшэ болоходо уя даажа, хонидой туруугаараа сабшан харгалхадань эгээл таарамжатай болоод байдаг.

Хашанха хабар һүүлшынгээ хоро гаргаха гэһэндэл, энэ һүнишье ойм тоймгүйгөөр бордоһолжо, һалхилжа хонобо. Үүр сайхада хороёо буураа. Үнэгэнэй харанхын бүүдэг баадаг соогуур гартаа ялагашаһан фонарь бариһан хүн хурьгадай байдаг дал руу сэмэ гэшхэлшэбэ. Буруушаг юумэнэй болоһые зүрхөөрөө таажа мэдэһэндэл байгаа һэн. Үүдэ алхажа орохолоорнь, буржагар сагаахан нооһотой, һүүлдэшэг гараһан хурьган алдалжа, хүхэ эреэнээрээ харашоод, хүлнүүдээ тохигонуулжа, тэршэлхэдэжэ хэбтэбэ. Һугабшалаад гэртээ гүйжэ ерэхэдэнь, бодоод, галаа түлижэ байһан Дашиламань:

— Яагаа гээшэб? Тэбээрээгүй юм ааб даа? Хара сай шудхаха болоо гээшэ гүбди,—гээд хүлгэшэбэ.

Эхэнь һү үгыдэжэ, шэнээгүйдөөл ха даа. Үсэгэлдэр бараг шэнги байһан юм. Хэрэглэбэгүйбшибиб. Муу хурьгадаар илгаад, һү угжуулжа хонуулһан байгаа һаамни, яахашьегүй юм аад, энэ болоожо байнал даа,—гэжэ Дашацырениинь өөрыгөө зэмэлнэ.

— Амиды амитанай тэсэхээр бэшэ ямар шэрүүн хабар болоно гээшэб даа. Һая наашашье иимэ хүшэр хабар үзэгдөөгүй. Жаалдэ, дэхүүр хонидто юун байхаб даа. Һүгүй болохоһоо наана, сэмгээ табижа эхилхэнь гээшэ ха,—гээд Дашиламань нэгэ шанага уһа табяад, шард гэсэ сай эдеэшүүлээд, аягаһаа аяга соо һэбилжэ, бүлеэн болгоод һарбайба. Жабжаараа хөөһэ хаяжа, шэшэржэ хэбтэһэн хурьган угжа абаха дурагүй. Дашацырен үбдэг дээрээ табяад, һурамхи янзаар хоёр хургаараа амынь заалажа, ногоон сай шудхажа оробо Хахад час болоод байхада бүрбэгэрхэн хурьган ами орожо, толгойхоноо үргэхэдөөд абаа һэн.

— Зай, энэшье ээллээ, дюжилхэ гээ,—гэжэ гансата Дашацырен хөөрүү болоодхино.

Нёдондо, улаан зун байхада, гансашье хурьга гарзалуулангүй ондо оруулхаб гэжэ нүхэдэйнгөө урда үгээ үгэһэнөө мүнөө һанажа һууба. Хэрбээ үгэһэн үгээ дүүргээгүй һаань.

«Дашацыремнай дан үлүүе һайрхажархёо даа»,—гэжэ олоной дундаһаа хэлсэхэ хүнүүд заатагүй олдохол. Хүшэр хабар болоо гэһэн үгэ хоорондонь хабшуулхагүйл.

Табан жэлэй турша соо зуун эхэ хонин бүриһөө зуун хурьга алдуурингүй абаа. Харин энэ жэл зуун хонинһоо зуун гурбан хурьга абаха нангин хүсэлтэй.

Энэ хүсэлөө бэелүүлхын тула халуун зун байхаһаа хойшо бэлэдхэл хэжэ эхилээ һэн. Сабшалангайнгаа газар уһалаа, үтэгжүүлээ, хонидоо бэлшээри һайнтай газарнуудаар ябуулжа, шэмэтэй ногоо шэмхүүлээ. Үбэлэй һүниин утада үргэһэ нойргүй хоножо, хурьгадаа абаа.

Мүнөө болоод байхада, тэрэ гансаханшье хурьгаяа гарзалуулха дурагүйл.

Халуухан сайгаа уужархёод, хүбэнтэй хүүртигээ үмдэжэ, хонидоо эдеэллэхээ газаашаа гараба. Һуниин хүсэтэй һалхин хэдэн хоног унжагайрһан үүлэдые хуу урагшань туужархёо. Тэнгэри сэлмэг. Жэгтэй аалин байдал тогтошоо. Дунгигар саһан хүнжэлтэ дайдые һаяхан бултайжа эхилһэн наранай хурсахан гэрэл харбажа, нюдэ һаргаан ялбуулба.

«Одоошье дулаарха сагынь тулаа һаа тулаа даа. Хабар болохогүй юм шэнгеэр аашалдаг тэнгэри гээшэб, шүдхэр даһаа»,—гэжэ тэрэ аман соогоо гэмэрэн татаад, зуужа ябаһан тамхияа хажуу тээшэнь хаяба.

Ехэ ехээр үбһэ асалжа, хониноойнгоо хорёо руу шэдэжэ байхадань, Сэсэгмаа басаганиинь нюураашье угаангүй, яаралтай хубсалаад, хойноһоонь ерэбэ.

«Үнөөхил эхэнь намдаа һанаагаа зобожо, басагаяа дулаан унтариһаань һуга татаба гээшэ ха. Нарайлхагүй хүнгэн ябахадаа, өөрөө заатагүй гаралсаад лэ байгшa һэн»—гэжэ басагаяа харахадаа бодоно.

Сэсэгмаань үгэгүйгөөр ерэжэ, хүбүүн шэнги мундуугаар асаяа үбһэ руу шэгээд, эгээ холын булан руу даажа ядан набтайса үргэнэ. Урдань ходо Дашацырен хонидойнгоо хурьгалха болоходо нэгэ хүниие эрижэ абагша һэн. Мүнөө жэл хэниишье ереэгүй. Арбадахиие дүүргэһэн Сэсэгмаа басаганиинь хүн хэрэггүй, өөрөө хурьгадаа абалсахаб гээ һэн. Энэ хэлэһэн үгэдөө басаганиинь хүрөө. Эхэ эсэгэтэеэ хамта ээлжээлжэ, хурьга абажа ороо. Ажалһаа тунхарихагүй үсэд нэтэрүү. Забһарай олдоходо номоо абажа, эрдэм бэлигэй нюусые шудалжа ородог. Заримдаа гэртэхинэйнгээ үни унташаһан хойно керосинаар носодог дэнгээ хажуудаа табижархёод, хэрэгтэй номуудаа иража эхилдэг. Энэ жэл хүдөө ажахын институдай зоотехническэ факультедтэ тэрэ орожол һалаха хүсөлтэй. Нёдондо туршаад үзөө һэн. Бираагүй.

«Хамаагүй даа. Мүнөө мэдээгүй олон юумэеэ ойлгожо абааб. Хэнһээшье дутуугүй экзаменуудаа үгэхэб. Жэлни миинтээр үнгэрөөгүй. Гэртэхиндээ туһалааб»,—гэжэ сэдьхэдэг.

Уб улаахан болоожо хүлэршэһэн Сэсэгмаа басаган эсэгэ тээшээ эрьежэ, ама хахалба.

— Наран угаа гоёор игааба. Одоошье дулаархань бшибы аба.

— Сагынь тулаад үнгэршоо ха юм. Мүнөөдэр хурьгадаа далһаань гаргажа, игаалгаха болоо хабди.

— А-һа-а,—гэжэ Сэсэгмаа толгойгоо дохёод, һүүлшынгээ аса үбһэ үбибэ.

...Алдаһанаа хүсэлдүүлхэ гэһэндэл, наран үдэрһөө үдэртэ хурсаар шаража, һэбхэгэр зузаан саһые хайлуулжа эхилбэ. Уданшьегүй хабарай тарилгын хаһа тулажа ерэшоод байгаа һэн. Эртэшэ Дашацырен бүри эртэлдэг болобо. Һайрамай уһые сабшалангайнгаа газар дээрэ тараана. Хонидоо хагда һайнтай газараар бэлшээнэ Юрэдөө хэхэ хүдэлмэринь бараггүй. Анханһаа миин һуужа шададаггүй һэн. Нэгэ юумэнтэй носолдоогүйдөө һанааниинь амархагүй. «Даша, юрэдөө, нэгэ бага амаржа орон дээрээ хэбтэхэеэ ядаг хүмши»—гэжэ һамганиинь түрүүндээ ходо хэлэдэг аад, һүүлэй үедэ болишоо. «Хүн хүдэлжэ ябахадаа муудаа гэжэ байгаагүй юм»,—гэһэн харюу урдаһаань тулгадаг. Хурса эритэй һүхэеэ сараяад, дал хорёогоо заһажа, газаагаа бариһан шэнэхэн бааниингаа хушалта хэжэ дүүргэбэ. Һамганайнгаа нарайлаагүйдэ хамаг юумэеэ яндагар болгожо абаха хүсэлэнтэй. Дашиламань арбадахи үхибүүгээ бэлэглэхэнь. Аяар арбадахи! Энээндэ баярлангүй яажа байжа болохоб! «Үхи хүбүүн алтанһаа үлүү алтан» гэлсэдэг ха юм. Хүшэр хүндэ, энэ хашанха хабар Дашацырен урда урданайхиһаа һураггүй далайсатайгаар хүдэлжэ ороо. Оролдолгынь аша: нэгэш хурьган гарзалбагүй.

Майн нарата дулаахан нэгэ үглөөгүүр тэрэнэй намтарта шэнэ хуудаһан нэмэбэ. Дашацыренэй үүр сүүрээр бодоходонь, һамганиинь үни һэринхэй, орон дээрээ сосгойжо һууба. Гаргахаяа дүтэлһыень ойлгоһоор, фельдшертэ гүйлгэжэ ошоо һэн. Шаргал улаахан наранай сонхоорнь шагаажа, туяа гэрэлээ тала дүүрэн сасан байхадань, үхибүүнэй шаан гэһэн абяан Залаа арын һужаагаар соностошобо. Басаган! Мандагар сула бэетэй. Туяа гэрэлэй наадан байхые һайшаан хаража, үхибүүнэй гарахые хүлеэн һууһан Дашацырен басаган гэжэ дуулахадаа, «Туяана» гэжэ һайхан нэрэ үгөө бэлэй.

Арбан үхибүүнэй эсэгэ! Дабхар хүсэ нэмэһэндэл хүдэлдэг болоод хёо. Хэдэн үдэрэй туршада Дашацырен Доржиевич Доржиевые үхибүүтэй болоһонтойнь дашарамдуулан амаршалха зон олон болобо. Зарим нэгэниинь зуун эхэ хонинһоо зуун гурбан хурьга абажа ондо оруулһан амжалтыень дурсан амаршалалсаха юм. Гэрэй эзэн эхэнэр Дашилама Нимаева арбадахи үхибүүгээ альган дээрээ абажа, амтан уурагыень хүхүүлжэ байхадаа, энхэргэн зөөлэнөөр эрхэлүүлэн хэлэдэг лэ.

«Туяананье бэрхэ даа. Абаяа һажаашаһан. Аба шэнгеэ ажалша бэрхэ, урагшаа зориһон һайхан һанаатай болоожо ябаарайш даа, мухамни. Абаяа һажааһан басаган бэрхэ болодог юм гэлсэгшэ...»

Тиихэдэнь Дашацырен Доржиевич урин зулгыханаар энеэбхилхэдэн, арбагашан байһан үнжэгэн гарынь ажалша шэрүүн гараараа эльбэн, басаганайнгаа ерээдүй тухай бодол табин байдаг лэ. Эгээ ехэ хүбүүниинь Улаан-Үдын авиационно заводто радистаар хүдэлдэг, тэрэнэй удаадахинь хүдөө ажахын институдай нэгэдэхи курс дүүргэбэ. Сэсэгмааһаань бэшэниинь һургуулиин наһанай.

Дашацырен Доржиевич үхибүүдтэ угаа дуратай, урин налгай эсэгэ юм. Тиимэһээ эгээ одхон Туяана басагаяа эрхэлүүлэн, энхэрэн байдагынь оройдоошье гайхалгүйл.

* *

Мухар-Шэбэрэй аймагай «Одон» совхозой директор Тушинов суута хонишондоо хүрэжэ гарахаяа эртэ үглөөнһөө хойшо яараба. Тэрээндэ хэрэгээр ороһон зон даб гэһээр зай табижа үгэбэгүй. Тэрэ үсэгэлдэр Улаан-Үдэ городһоо бусаа. Ямар нэгэн шэнэ баяр асарһан лэ хэбэртэй. Дашацырен Доржиевичтай уулзаһаар гарынь шангаар адхажа, үхибүүтэй болоһонтойнь амаршалаад, асарһан баяраа дуулгаба.

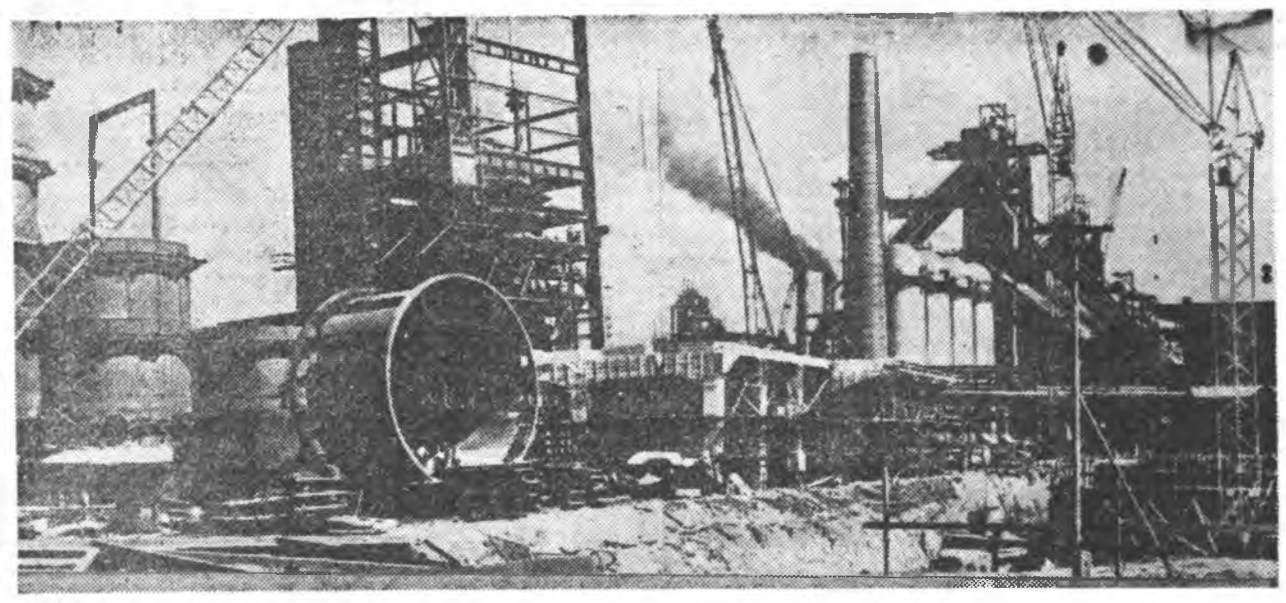
— Зай, Дашацырен Доржиевич, захил хэһэн «Москвич» машинашни абтаха болоол даа, мүнгэеэ бэлдыш даа,—гэбэ.

— Мүнгэн бэлэн лэ байна гүбэ даа,—гээд Дашацырен Доржиевич баяраа барижа шадангүй энеэбхилээд, һайниие хүргэбэ.

Үшөө эршэ хүсэтэйгөөр хүдэлхэ эрмэлзэл тэрэнэй нюур шарай дээрэнь уншагдаа һэн. Ямаршье хүшэр хабарай болобол, иимэ ажалша бэрхэ хүн хэзээдэшье хойно орохогүйл.

Ц-Д. ХАМАЕВ.

СОЦИАЛИС ОРОНУУДААР

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Чехословакиин Восточнословацка металлургическа комбинадай гурбадахи доменно пеэшэнэй барилга (зүүн гарта). Баруун таладань хоёрдохи доменно пеэшэн.
ЧТК—АПН-эй фото.

ДАРХАНАЙ ҺҮЛДЭ ТЭМДЭГҮҮД

Дарханда һүни хүрэжэ ерэбэбди. Рейсовэ автобус һаяхан ерэһэн поездһоо пассажирнуудые хүлеэжэ абаад, асфальттай жэгдэ харгыгаар шэнэ город тээшэ шуумайса табилуулаа. Харгын хажуугаар үлгэгдэһэн неоново фонарьнууд тала газарай тунгалаг огторгойдо хоёр сэхэ зуруудаар жагсаһан юрэ бусын томо балшаруунууд шэнгеэр харагдана. Урдамнай холо, хүн зоной байдаг районуудай сонхын галнууд яларан харагдана.

Дарханиие элдэб олон үндэһэ яһанай хүнүүд: ородууд, монголнууд, чехүүд, полягууд, болгарнууд болон венгернүүд тала газарта. барижа эхилһэн юм. Үглөөгүүр Дарханда һургуули руугаа яаража ябаһан үхибүүдэй оог шууяан дуулдажа байба. Залуу город өөрынгөө ажалай үдэр эхилнэ. Наһа гүйсэһэн бүхы хүнүүдынь орон соогоо эгээн ехэ хүсэтэй электростанциин, хирпиисын болон цементын заводуудай ашаглалгада үгтэһэн промышленна район руу гү, али станциин дэргэдэхи посёлок, элдэб янзын албанай эмхи зургаан руу ошоно.

Би Дарханиие һонирхон хараа, тэрэнэй үргэн сэхэ гудамжануудаар ябааб. Тэдэ онсо өөрын түхэл янзатай: нэгэ таладань гоё һайхан олон дабхар гэрнүүд, магазинууд, столовонууд, тротуарай хажуугаар залуу ургамал модонууд, нүгөө таладань—кинотеатрнууд, соёлой ордонууд болон бэшэ байшангуудай хожомоо байгуулагдаха гэһэн тэмдэгүүдтэй хооһон талмай газар үлөөгдэнхэй.

Нэгэ үйлсэдэ шэл ба бетоноор бүтэһэн хэлхеэ холбооной үндэр байшан дээшээ шоройно.

Дарханай ехэнхи барилгануудые байгуулжа байһан советскэ трестын начальник Владимир Романович Воронковтой Хуушан Дарханда хөөрэлдөөб. Монгол хүдэлмэришэдые бэлэдхэхэ асуудал совет мэргэжэлтэдэй һанаа зобоодог һэн. Имагтал өөһэдөө барилгын хүдэлмэри хэхэ, аха дүү оронойнгоо хүгжэлтэдэ туһалха бэшэ, харин өөһэдынгөө һүүлдэ ехэ барилгын эстафетые найдамтайгаар дамжуулан үгэмөөр, юумэ мэдэхэ, һайнаар һургагдаһан монгол хүдэлмэришэдые орхихо гэжэ совет хүнүүд бодоно.

Дарханай баригдажа эхилһээр гурба мянга гаран монгол эрхэтэд шофер, слесарь, крановщик, шэрэшэн, экскаваторщик болон модошо дарханай мэргэжэлтэй болоо. Тэдэнэр Дарханай барилгануудһаа гадна, харин оронойнгоо бэшэ бүхы городууд ба аймагуудта ажаллана. Тиихэдэ һайн сэдьхэлтэй ханинарынь, дүй дуршэлтэй багшанарынь бологшо совет мэргэжэлтэд тэдэндэ хододоо дүтэ байдаг.

Хөөрэлдөөнэйнгөө түгэсхэлэй урда, минии асуудалда харюу үгэһэн мэтээр Владимир Романович иигэжэ хэлээ:

Эрхим һайн заабаришадшье, оролдосо ехэтэй һурагшадшье эндэмнай олон. Жэшээнь, механик Петр Говорков, слесарь Иван Батян тэдэнэй тоодо ороно. Монгол хүдэлмэришэд-заһабарилагшадһаа Чадрабалын Эрдэнэочир Даржагийн Эрдэнэ хоёрые нэрлэхэ дуран хүрэнэ. Хоюулаа залуунууд. Нэгэдэхинь Советскэ Союзда, Карагандада һураһан, хоёрдохинь Улаан-Баатарта барилгын техникум дүүргэнхэй.

Поселок руу ошожо ябахадамнай харгын ехэ бэлшэртэ экскаватор түршэгэнэжэ байба. Хажуугаарнь гарахадам, тэрэнэй нэгэ жэгдэ хүдэлөөн, машинистын тобтой ажал гоёшоон харамаар байба.

— Энэ Рябухин Николай Петрович,— гэжэ Воронов минии асуудалда харюусаба. — Омскһоо ерэһэн сибиряк. Дарханда табадахи жэлээ хүдэлнэ. Бүхы шахуу газар дорохи коммуникацинуудай барилгада хабаадалсаа.

Экскаваторта дүтэлбэбди. Рябухинай халаан дүүрэшэһэн байба. Наранда шарагдажа хүрин шарайтай болошоһон, һайн зантайгаар энеэбхилһэн дунда наһанай монгол ажаллажа байһан байба. Энэмнай Намсрай Чимитбазар. Энэмнай Жаргалантайн гүрэнэй ажахын механизатор байһан аад, 1962 ондо Дархан ерэһэн хүн. Курсада һураһанайнгаа һүүлдэ Рябухинай һурагша болоо һэн. Мүнөө бэеэ даагаад хүдэлмэрилдэг. Тэрэнэй хөөрэһэнэй ёһоор, поли дээрэ ажаллаха, зууха (траншей) эндэ малтаха хоёр тад ондоонууд. Эндэ тусхай оншотойгоор хүдэлмэрилхэ, ехэ хүсэтэй машинын булад бэеые мэдэхэ хэрэгтэй гэжэ заабарилагшань хэлэдэг. Тиимэ багшатай бэшэ һаа, би энэ экскаваторта һуужа шадахагүй байгааб,—гээд Чимитбазар энеэбхилнэ.

Рябухинтай гэртэнь уулзабаб. Тэрэ амаралтын үдэр загаһа бариха гэжэ орёо зэбсэгээ бэлэдхэжэ байба.

— Битнай танай нютагта түрүүшынхеэ бэшэ хаямбиб. Душэн табан ондо манай часть Чойбалсан хотодо байһан юм,— гэжэ тэрэ хөөрэнэ.

Рябухин монгол айлнуудай эшэгы гэрнүүдтэ нэгэтэ бэшэ айлшаһан. Тэрэниие хододоо ехэ баяртайгаар, хүндэшэ зангаар угтадаг.

Рябухинтай хөөрэлдэжэ байхадаа, ород, совет хүн тухай, хани нүхэртөө хэзээшье туһа хүргэхөөр бэлэн байдаг сүлөөлэгшэ-сэрэгшэ тухай, аха дүү оронойнгоо хүгжэхэ хэрэгтэ өөрынгөө хамаг хүсэ шадал ба мэдэхэ юумэеэ гамнангүй зорюулдаг үнэн шударгы ажалша хүн тухай һанаандам ороо...

Гостиницадаа ошожо ябанаб. Хадын саана орожо байһан наранай гэрэл соогуур ялагар сагаан гэрнүүд харагдана. Эндэшье, тэндэшье мүнөөнэй Дарханай һүлдэ тэмдэгүүд болоһон башенна кранууд харагдана.

Аха дүү оронуудай барилгашадай шангаар барилсаһан хоёр гарые башенна кранай наада талада зуража, энэ городой герб бүтээгээ һаа һайн байгаа гэһэн бодол минии ухаанда түрэбэ.

Д. АРИУНБОЛД,
Монголой журналист. (АПН).
Улаан-Баатар, июнь.

Румынии Тырговишт городой машина бүтээлгын заводой продукци — уһа сасадаг тухеэрэлгэнүүд харуулагдана.
АДЖЕРПРЕСС—АПН-эй фото.

ТЕАТР

«МИНИИ hАЙХАН ЛЕДИ»

Эртын урда сагта грек арад скульптор Пигмелион тухай домог туужа тарааhан юм. Тэрэ скульптор гоё hайхан басаганай дүрсэ hиилэжэ хээд, тэрээндээ үнэн зүрхэнhөө дурлаhан гэхэ. Инаг дурые домоглон магтаhан энэ туужа эртэ урда сагай грек поэт Овидий, агуу ехэ Шекспиртэй нэгэ үе сагта хүдэлhэн драматург Марстон, уран зохёолшо Вильям Моррис гэгшэдые зоригжуулhан алдартай. Хоридохи зуунай эхин багта Бернард Шоу хуушанай туужые онсо өөрынхеэр найруулан зохёожо, хэтын хэтэдэ мүнхэлhэн байна.

Хэнэйшье мэдэхээр, агуу ехэ драматург тэрэ туужада тааруулан буржуазна байдалые гүрдэhэн, имагтал наадалhан удхатай шог ёгто зохёол бэшэhэн. Холын хүдөө нютагhаа хүлгөөтэй, шуугатай город ерэhэн зайгуул басаган зургаа hарын туршада түгэс болбосороод, дээдэ тушаалтай хүнүүдэй хатар нааданда хабаадалсажа, улад зониие гайхуулна. Мүльhэтэй, хүйтэрhэн сэдьхэлыень улиhатай болгохын тула профессор Хиггинс, полковник Пикеринг, профессорэй зараса Пирс гэжэ hамган тэрээндэ ехэ туhа хүргэнэ.

Табан акттай пьесын удхада Америкын мэдээжэ композитор Фредерик Лоу хүгжэм найруулан бэшэжэ, бүмбэрсэг дэлхэйн хүгжэмэй театрнуудай гол репертуарта оруулhан юм гэхэ. Станиславскиин нэрэмжэтэ Красноярск хотын опереттын театр дээрэ дурсагдаhан туужын удхаар бэшэгдэhэн «Минии hайхан леди» (Бернард Шоугай пьесын удхаар) гэhэн опереттые манай Улаан-Үдэ асаржа ерэhэн байна.

Сэхыень хэлэхэдэ, тус опереттэ тухай хоёр hанамжа бии. Нэгэдэхеэр, хүгжэм шагнаха, артистнарай бэлиг шадабарине адаглан хараха; хоёрдохёор, Бернард Шоугай мэдээжэ зүжэгтэй танилсаха бологдоно.

Хүгжэмэй ирагуу гоё аялга зэдэлжэ, бүгэдэндэ мэдээжэ пьесын үзэгдэлнүүд хойно хойноhоо hубарин гарана.

Миссис Айнсфорд Хилл такси бариха hанаатай. Энэ үедэ Фредди гэгшэ баглаа сэсэгээ газарта унагаажархина. Тиигэхэ hамбаандань Пигмелион (профессор Хиггинс) Элиза Дулитл полковник Пикеринг хоёртой танилсана. Юундэ танилсаа юм? Мэдэхын огто аргагүй. Гэбэшье артист С. Рыбалкинай наадахада баясамаар. Профессор Хиггинс үнэхөөрөөшье тэрээнэй гүйсэдхэгшэдэл байха ёhотой гэжэ үнэн зүрхэнhөө этигэхэ ушаргай болонобди. Хүнүүдэй түрисэлдэжэ байхые профессор обёорхошье сулөөгүй, блокнодтоо юушьеб даа бэшэжэ тухаашарна. Эгээл энэ үедэ дирижер хадаа уридшалан уянгалха хоёр хуурайнгаа аялгые бусадhаа ондоогоор ханхинуулаад, Англиин нютаг нютагай хэлэн дээрэ хөөрэлдэжэ байhан удха онсолон тэмдэглэнэ. Шамбай шандааhалиг бэетэй, амандаа орохысоо хэлэхээ hанадаг профессор—артист С. Рыбалкин арбаад модоной газарhаа хүнүүдые таниха, ямар нютагта түрэhыень мэдэхэ байhанаа харуулна. Элиза басагантай носолдожо, дээдэ тушаалтанай найрта хабаадалсаха болоторнь туhалха, хүмүүжүүлхэ үедөөшье Генри Хиггинс гэгшэ хуушан хэбээрээ үлэнэ. Юу хэжэ байhанаа мэдэхэ, заhарха гэжэ драматург найдана.

Пьесын эхинhээ захалаад, дууhатарнь Генри Хиггинстэй сугтаа полковник Пикеринг — артист О,Гердт ябалсана. Юу хэhэнээ, ямар ангиин түлөөлэгшэ байhанаа полковник hайса мэдэнэ. Сэрэгшэ ябаhан тула тэрэ элдэбээр аашалнагүй, харин Элизэтэй илдамханаар хөөрэлдэжэ, басаганай дурые буляажа шадана.

Элиза Дулитл тухай хэлэнгүй гаража болохогүй. «Пигмелион» гэжэ зүжэгэй шухала герой Пигмелион—профессор Генри Хиггинс гэгшые Бернард Шоу ёгтолжо бэшэhэн юм. Харин опереттын шухала герой Элиза Дулитл (минии hайхан леди) болоно бшуу.

Элизын рольдо наадаhан РСФСР-эй габьяата артист В. Юриевич зүжэгэй гол hууриие эзэлнэ. Дээдэ изагуурта хатанай абари зангые, түхэл шэнжые эли тодоор харуулхын тула артист бүхы бэлиг шадабаряа тон зүбөөр хэрэглэнэ. Генри Хиггинстэй хөөрэлдэхыень шагнахада, бэеэ барижа байхыень адаглан харахада, аятай зохид. Нэгэдэхи үзэгдэлэй hүүлээр артистын бэлиг шадабари онсо илгаран гарана. Гэхэтэй хамта сэсэг наймаалдаг Элизэдэ хүсэд этигэхын аргагүй. Юуб гэхэдэ, бидэ сэсэг наймаалдаг эхэнэрые харангүй, харин дээдэ изагуурта хатантай уулзаhан мэтэ болонобди. Ажабайдал тухай hайса мэдэхэгүй, үе сагайнгаа хүгжэлтэhөө гээгдэhэн, hургуулигүй эхэнэрэй образ Бернард Шоу харуулhан юм. Тиин гэhээ...

Актрисые муушалжа хэлэхээ hананагүйб. Режиссёрой дутагдал байжашье магад. Удхынгаа талаар тус зүжэг хадаа Англиин ажабайдалда дүтэрхы байха ёhотой аад, харин бүхы сценэнүүдынь нэгэл тиимэ hонигүйшэг шэнги. Опереттэ гээшэмнай, хэнэйшье мэдэхээр, хүнгэн жанрай зохёол hэмнай. Тиимэhээ зүжэгэй удха хүнгэншэгөөр зохёогдожошье болоо. Тиигэбэ яабашье агуу драматургын зохёолые хубилгажа огто болохогүй байгаа.

Зүжэгэй hайн талань гэхэдэ, хөөбэрилhэн удхатай лекци уншажа, улад зоной шоодбори боложо ябаhан Альфред Дулитл гэгшын образые артист Г. Степанов яахын аргагүй хурсаар харуулжа шадаа. Гэбэшье архиншадай дунда ороходоо, тэрэ гэнтэ хубилшана. Элизын хажуугаар зурилдэhэн миссис Хиггинс, профессорэй зараса hамган Пирс, инаг дуранай охиндо нэрбэгдэhэн Фредди, наhатай эхэнэр Айнсфорд Хилл гэгшэдэй образ хэзээдэшье мартагдахагүй гэжэ hанахаар.

Красноярск хотоhоо ерэhэн айлшадтаа шэнэ амжалта хүсэхэ дуран хүрэнэ. «Минии hайхан леди» гэhэн опереттээ үшөө дахин табихынгаа урда тээ Бернард Шоугай зүжэгые анхаралтайгаар уншаад, либреттээ заhаа haань, бүришье hонирхолтой болохо hэн.

Б. БАГАРЯЦКИЙ,
журналист.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Минии hайхан леди» гэжэ зүжэг соohoo хэhэг.

Лединин рольдо артистка В. Юркевич наадана.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

ЭРДЭМТЭД ЖУРНАЛИСТНУУДТАЙ УУЛЗАБА

СССР-эй Наукануудай академиин советскэ социологическа ассоциациин Сибирьтэхи отделениин Буряадтахи филиалай ниитын эрдэмэй институдай зарлаhан эрдэмтэд-социологуудай семинарай Улаан-Үдэ городто үнгэргэгдэhэнэй hүүлээр элитэ эрдэмтэд Буряадай республикатай, тэрэнэй гоё hайхан газарнуудтай танилсаhан, эрдэмтэд, мэргэжэлтэдтэй уулзаhан байна.

Социологиин асуудалаар эрдэм шэнжэлэлгын ехэ хүдэлмэри хэжэ байhан элитэ эрдэмтэд: СССР-эй Наукануудай академиин социологическа шэнжэлэлгын институдай секторые даагша философиин эрдэмэй доктор, профессор Ю. А. Левада, СССР-эй Наукануудай академиин философиин институдай секторые даагша философиин эрдэмэй доктор, профессор И. С. Кон, СССР-эй Наукануудай академиин Сибирьтэхи отделениин экономикын институдай секторые даагша экономикын эрдэмэй доктор В. Э. Шляпентох, советскэ социологическа ассоциациин Сибирьтэхи отделениин Президиумэй эрдэмтэ-секретарь А. Я. Кряжев гэгшэд үсэгэлдэр городой журналистнуудтай уулзаба.

Социологиин асуудалаар эрдэм шэнжэлэлгын хүдэлмэри хэжэ байhан тухайдаа эдэ эрдэмтэд хуряангыгаар хөөрэжэ үгэбэ.

Ямаршье hалбариhаа журналистика социологидо эгээл дүтэ хани hалбари болоно. Тиимэhээ социологиин асуудалаар тодорхой шэнжэлэлгэ хэхэ хэрэгтэнь журналистнууд эрдэмтэдтэ алибаа туhаламжа үзүүлхэ аргатай гэжэ эндэ тэмдэглэгдэбэ.

Газетэнүүд болон радио, телевидениин хүдэлмэрилэгшэдэй олон асуудалнуудта эрдэмтэд тодорхой харюу үгэhэн байна.

ХИЛЫН СААНАhАА
ТЕЛЕФОН ★ ТЕЛЕГРАФ ★ РАДИО

АРАДУУДАЙ АМГАЛАН ТАЙБАН БА АЮУЛГҮЙ БАЙХЫН ТҮЛӨӨ

Ядерна буу зэбсэг тараахагүй тухай договорто гар табиhан тушаа хари гүрэнэй хэблэл бэшэнэ

ЛОНДОН. (ТАСС). Ядерна буу зэбсэгүүдые түхеэрхэ ябадал болюулха, тэдэниие хуряахын тула зарим хойшолуулашагүй хэмжээнүүд тухай СССР-эй правительствын меморандум соо хэлэгдэhэн шэнэ шэнэ дурадхалнууд тушаа, ядерна буу зэбсэг тараахагүй тухай договорто гар табиhан тушаа мүнөөдэр Англиин бүхы газетэнүүд үргэнөөр бэшэнэ. Тиихэдээ газетэнүүд энэ асуудалаар редакционно статьянуудые болон тайлбаринуудые тунхаглана, Совет правительствын меморандумай гол удха тухай тодорхойгоор бэшэнэ.

БЕРЛИН. (ТАСС). Ядерна зэбсэг тараахагүй тухай договорто гар табигдаhан, мүн буу зэбсэгүүдые яаралтайгаар түхеэрхэ ябадал болюулха, тэдэниие хуряахын тула хойшолуулашагүй зарим хэмжээнүүд тухай СССР-эй правительствын меморандум тушаа мүнөөдэр гараhан ГДР-эй газетэнүүд гол болгожо бэшэнэ. Договорто гар табилгын үедэ СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгинай хэлэhэн үгые, меморандумые дүүрэнээр тунхаглаhан байна.

Ядерна зэбсэг тараахагүй тухай договорто гар табилгые эб найрамдалда дуратай хүсэнүүдэй түйлаhан ехэ амжалта гээшэ гэжэ «Нойес Дойчланд» газетэ сэгнэлтэ үгэнэ. Энээнэй дашарамда, Советскэ Союзай ябуулhан ленинскэ гадаадын политикын аша габьяань ехэ гэжэ тэмдэглэнэ.

БУХАРЕСТ. (ТАСС). Румыниин түбэй газетэнүүд бүхыдөө СССР-эй правительствын меморандумай гол удхые хэблэн гаргаба. Тиихэдэ Совет правительство ядерна буу зэбсэг түхеэрхэ ябадал болюулха тухай, тэдэнэй нөөсые хорооходо, уласхоорондын зохихо хиналта табижа, тэрэниие байн байтараа дууhан хорихо тухай хэлсээ хэхэ хэрэгтэ энэ дары орохыень бүхы ядерна зэбсэгтэй гүрэнүүдтэ Совет правительство дурадхаба гээд газетэнүүд тэмдэглэнэ.

СИНГАПУР. (ТАСС). Мүнөөдэр Сингапурай үглөөнэй газетэнүүд ядерна зэбсэг тараахагүй тухай договорто Москвада гар табигдаба гээд түрүүшынгээ нюурнуудта тодорхойгоор мэдээсэнэ. Мүн договорто гар табилгын үедэ СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгинай хэлэhэн үгын гол удхые толилhон байна. Тиихэдээ газетэнүүд буу зэбсэгүүдые яаралтайгаар түхеэрхэ ябадал болюулха, тэдэниие хуряахын тула хойшолуулашагүй зарим хэмжээнүүд тухай Совет правительствын меморандум соо хэлэгдэhэн хараа бодолые тусгаар заажа бэшэнэ.

ТЕГЕРАН. (ТАСС). Иранай хэблэл газетэнүүд ядерна зэбсэг тараахагүй тухай договорто Москвада, Лондондо, Вашингтондо гар табигдаhан тухай мэдээсэлдэ мүнөөдэр гол анхаралаа табиhан байха юм. Москвада тус договорто гар табилгын үедэ СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгинай хэлэhэн үгын гол удха тухай газетэнүүд эхин нюурнуудтаа бэшэнэ. Мүн баhа буу зэбсэгүүдые яаралтайгаар түхеэрхэ ябадалые болюулха, тэдэниие хуряахын тула хойшолуулашагүй зарим хэмжээнүүд тухай СССР-эй правительствын меморандумай 9 бүлэгые тунхаглаба.

БУДАПЕШТ. (ТАСС). СССР-эй правительствын меморандумда зорюулhан түрүү бэшэг соогоо «Мадьяр Хирлап» гэжэ газетэ совет дипломатиин шэнээр гаргаhан ехэ үүсхэл эдэ үдэрнүүдтэ дэлгэржэ байнхай гэжэ бэшэнэ. Энэ документ хадаа амгалан тайбан байха хэрэгтэ Совет түрэнэй бэе дээрээ даажа абаhан түүхэтэ харюусалгые гэршэлэн харуулна гээд саашань газетэ үргэлжэлүүлнэ.

ПАРИЖ. (ТАСС). Мүнөөдэр гараhан Парижай газетэнүүд буу зэбсэгүүдые яаралтайгаар түхеэрхэ ябадал болюулха, тэдэниие хуряахын тула хойшолуулашагүй зарим хэмжээнүүд тухай СССР-эй правительствын меморандум тухай өөhэдынгөө уншагшадта дуулгаhан байна.

СОФИ. (ТАСС). Ядерна зэбсэг тараахагүй тухай договор баталалгада Советскэ Союз имагтал шухала үүргэ дүүргэнэ гээд Болгариин «Труд» газетэ бэшэнэ. Эб найрамдалай мандахын тулада Советскэ Союзай эрид шууд гаргаhан хүсэлэлые харуулhан шэнэ гэршэ баримтань хадаа буу зэбсэгүүдые яаралтайгаар түхеэрхэ ябадал болюулха, тэдээниие хуряахын тула хойшолуулашагүй зарим хэмжээнүүд тухай СССР-эй правительствын гаргаhан меморандум болоно гэбэ.

УРДА МОРАВИДА ЖАГСААЛ БОЛОБО

ПРАГА. июлиин 2. (ТАСС). Брно шадар Лишень гэжэ газарта Советскэ Союзтай хани барисаанай баяр ёhололой жагсаал боложо, тэрээндэ Урда Моравида hуудаг 60 мянган хүн хабаадалсаа. Эндэ суглараагшад КПЧ-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь А. Дубчек, ЧССР-тэ байдаг СССР-эй элшэн сайд С. В. Червоненко, совет космонавт П. Р. Попович болон бэшэшье айлшадые халуунаар амаршалба.

Энэ жагсаал дээрэ КПЧ-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь А. Дубчек үгэ хэлээ.

Лётчик-космонавт П. Р. Попович суглаанда хабаадагшадта амаршалга хүргэжэ хандаба.

Баярай суглаанда байлсагшад КПСС-эй Воронежско обкомдо амаршалгын бэшэг эльгээhэн байна, ушарынь хадаа, Воронежско областиин болон ЧССР-эй Урда Моравиин областиин хоорондо саг үргэлжын хани харилсаан тогтонхой юм.

ВАЛЬДЕК РОШЕГЭЙ МЭДҮҮЛГЭ

ПАРИЖ, июлиин 2. (ТАСС). «Зүүнэй партинууд оронойнгоо ажабайдал дотор шухала hуури эзэлнэ, тиихэдэ Коммунис парти хадаа ганса нэгэ хүнэй хуули засагаа бариха түрим буруушаан тэмсэхэ ехэхэн хүсэн байhан зангаараа гээд ФКП-гэй Генеральна секретарь Вальдек Роше Францийн радиогоор, телевиденеэр үгэ хэлэхэдээ мэдүүлбэ. Засагаа баридаг коалици национальна суглаандахи hууринуудай дийлэнхи олонхииень эзэлhэн байбашье haань, хүн зоной олонхиие бэе тээшээ татанхай бэшэ юм, юундэб гэхэдэ, тэрэ коалици hунгалтын түрүүшын шатада hунгагшадай дуунуудай 45 хүрэхэгүй процент абаhан байгаа hэн гэжэ В. Роше зааhан байна. Каолициин илалта түйлажа, болзороо hунааhан байбашье haань, тэрэниие үни удаан саг соо үргэлжэлхэ юм гэжэ тоолохогүй байнабди гээд В. Роше хэлээ.

Томо томо баяшуулай аша туhые харалсаха политика ябуулжа үргэлжэлүүлхэ hанаатай байhан засагаархид оронойнгоо урда табигдаhан ехэ ехэ зорилгонуудые шиидхэжэ бирахагүй гээд В. Роше тэмдэглэбэ.

«Тиимэhээ Коммунис парти хадаа ажалшадай болон арад зоной ашатуhые хамгаалхын түлөө хүдэлмэришэд болон демократическа хүсэнүүдэй харилсаа холбооной түлөө, демократическа эрхэ сүлөө аршалхын түлөө хэзээ хэзээнэйхиhээ бүри эрид шууд тэмсэхэ юм» гээд В. Роше үгөө дүүргэhэн байна.

Лондоной сүүдэй гаргаhан шиидхэбэри

ЛОНДОН, июлиин 2. (ТАСС). Негр зоной ударидагша доктор Мартин Лютер Кингые алаба гэжэ гэмнэгдэhэн Джеймс Эрл Рей гэгшые Америкын засагаархинда тушаажа үгэхэ гэhэн шиидхэбэри Лондоной сүүд мүнөөдэр гаргаба.

ТҮРЭЛ НЮТАГАА ШЭНЖЭЛЭГШЭД

ХҮБШЫН үндэр модондо хүхы шубуун донгодожо, хүнэй досоо баярта hайхан бодол hэргээнэ. Хабсагай шулуунай хабшал соогуур эршэ хүсэтэйгөөр эбхэрэн ерэhэн хадын дошхон горхон сэсэг ногоогоор hалбарhан сэлгеэ талын дундуур сэнгүү дуунай аялга хүгжэмдэн мэлмэрнэ.

Эрьежэл ерэдэг энэ hайхан сагай үзэсхэлэн гоё байгаалида дурлаhан хүнүүд, hургуулиингшье үхибүүд холын аян замда түхеэрэн мордоно. Баргажанай аймагай Барханай дунда hургуулиин үхибүүд жэл бүри зунайнгаа амаралтые hонирхолтойгоор үнгэргэдэг, түрэл нютагаа шэнжэлэн аяншалдаг заншалтай.

Сэнхир огторгойн гүнзэгы руу дүүлиhэн сахюур шулуун оройтой Бархан уула үлэ мана шэдэлэн, хүнэй дура татажа байдаг. Мүнхэ саhаар ялбан толотоhон мундаргануудай үндэр өөдэ аяншалан ошохоор hургуулиин үхибүүд хэршье оролдоо haa, тэрээн худар дахуулжа ошохо аха заха хүнэй үгы дээрэhээ сүхэрдэг бэлэй.

1965 он. Улаан-Үдын Доржо Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институт дүүргэhэн залуу багша Шагдар Аханаев түрэл нютагаа бусажа ерээд, Барханайнгаа дунда hургуулида ажаллажа эхилбэ. Түрүүшын лэ үдэрhөө hургуулиин hурагшанарые суглуулжа, түрэл нютагайнгаа түүхэhээ элдэб hонинуудые хөөрэжэ, hургуулиин хүбүүд, басагадай ухаан бодол хүлгүүлбэ.

Нэгэ нимэ хөөрэлдөөнэй үедэ Шагдар Аханаев Бархан уулын оройдо гараха тэhэн hонирхолтой зорилго үхибүүдтэ дурадхаба. Аяншалха дуратай hурагшад тон олон байба. Тиимэhээ залуу багша тэдэнэй эгээ габшатай бэрхэнүүдыень шэлэжэ абаад, бүхэли үбэлдөө бэлэдхэл хэжэ, санаар hолжорхо, холын фермэ, отарануудта ошожо, зүжэг наада харуулжа, хүдөө ажалшадые баясуулдаг бэлэй.

Хангил шулуун байсаар дүүлижэ, Бархан уулын оройдо гараха гээшэ тиимэ амархан хэрэг бэшэ лааб даа. Энээниие залуу багша Шагдар Аханаев hайн ойлгодог байгаа. Ушар тиимэhээ hургуулиин үхибүүдэй бэеэ хүдэржүүлэн, элдэб зүйлэй спортивна наада эмхидхэдэг байгаа бшуу. Тиин 1966 оной зун тулажа ерэбэ. Шагдар Аханаев аян замда бэлдэhэн арбан гурбан hурагшадаа дахуулан, олондо мэдээжэ болоhон элитэ ангуушан Александр Павловта харгы замаа заалган, түрүүшынгээ хүшэр замда мордоо hэн.

Сэнхир огторгойн майхан доро манаран байгаа Бархан үндэрэй оройн өөдэ заажа: «Харганын дасангай ламанар революциин урдахи барга сагта хүдэр дорюун хүбүүдтэ аргамжаар шэрүүлэн гаража, тэрэ үндэртэ мүргэл хэдэг байhан юм»—гэжэ А. Павлов үхибүүдтэ хөөрөө бэлэй. Хоёр үдэр соо энэ үндэрые «дайлаhан» хүбүүд Бархан уулын оройдо гаража, Улаан туг хадхаhан юм.

Тэрэнэй удаа мүн лэ Баргажанай эгсэ шулуун байсануудай оройдохи Галтай нуурта ошохоор шиидхэбэри гаргажа, хоёрдохи аяншалгаяа 1967 оной зун эмхилхэбэ. Бархан уулын оройдо гаралсаhан эрхим hурагшад Баатар Чойнжуров, Владимир Цыремпилов, Валерий Цыренов, Анна Цыбикова гэгшэд энэ аяншалгада хабаадалсаба.

Анна Цыбикова эрхимээр hурадаг, аян замда дуратай, фотозурагуудые ёhотой hайнаар буулгадаг басаган юм. Тэрэ хараhан үзэhэн hонин газарнуудай дүрэ буулгажа, Барханай дунда hургуулиин ханануудые шэмэглэhэн байна. Би hаяшаг Баргажан нютагаар ябахадаа, энэ hургуулида орожо гараа hэм. hургуулиин үхибүүдэй буулгаhан зурагуудые харахадаа, үнэхөөрөө Баргажанай хадануудай үндэртэ иимэ гоё hайхан хадын нуур бии юм гэжэ ой ухаандаашье оруулаагүй ябааб. Минии урда сэнхир уhата Галтай нуур Иссык-Куль мэтээр долгилон харагдаа hэн.

Байтша оной июнь hарада Шагдар Аханаев юhэдэхи классай hурагшанарые дахуулжа, Икадай шэлэнүүдые дабан, Хори хүрэхөөр зорижо гараба. Хадын дошхон түргэн горхонуудые, үндэр шэлэ дабаануудые гаталан гаража, зургаадахи хоногтоо тэдэнэр сэсэг ногоогоор хангалтаhан сэлгеэ уужам Хориин талада ерэбэ.

Эдэнэй аян замдаа ябахада hалхи шуурган, хура бороошье ороо, шатама халуун үдэрнүүдшье тулалдаа. Эдир аяншад замда ушарhан хамаг баяр баясхалангаа алляар хубаалдажа, хүшэр сагай тудажа ерэхэдэ, бэе бэедээ туhалан хүдэржэнэ. hурагшад бүхэнэй түрэл нютагаа, Эхэ ороноо hайнаар мэдэжэ, бүри дүтөөр дурлажа байхын тула залуу багша Шагдар Аханаев хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ёhотой hайнаар ябуулжа, залуушуулай ерээдүйнгөө аян замай түсэбүүдые табиха хэрэгтэ туhална. Тала дайдын сэсэгүүдэй, набшаhата модоной үнэрөөр хангалтаhан холын аян замууд тэдэниие хүлеэнэ.

К. ЖАМЬЯНОВ.

ЛАОС. Ороной патриодуудай сүлөөлhэн районуудай нэгэндэ энэ зураг буулгагдаа. Эхэ оронойнгоо бэеэ даанхай байхын түлөө, эб найрамдалай түлөө Лаосой патриодууд тэмсэжэ, Америкын эзэрхэг түримхэйшүүлэй хорото ябуулгануудта шанга сохилто үгэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: hайнаар нюугдаhан зенитнэ түхеэрэлтын расчет Америкын агаарай дээрмэшэдые мэргэн hомоороо угтахаар бэлэн.

ТАСС-ай фото.

БЕРКЛИДЭХИ БАЙДАЛ

НЬЮ-ЙОРК, июлиин 2. (ТАСС). Беркли городто, мүн Калифорниин университедэй газаа полициин горитой ехэ хүсэнүүд асаргданхай. Энэ городто комендатска час сопосхогдоо. США-гай правительствын ябуулдаг эзэрхэг түримхэй гадаадын политикые, мүн Вьетнам эльгээхын тулада залуушуулые сэрэгтэ татаха ябадал буруушаажа, июниин 30-да болоhон студентнэрэй жагсаалые полициинхид шиидам барижа, нёлбоhо адхаруулдаг газ хаяжа, тараан намнаhан байгаа. Тэндэ болоhон тулалдаанай эсэстэ 30 хүн шархатаhан, 60 гаран студентнэр арестовалагдаhан байна.

Калифорниин университет гээшэ дайн сэрэгые буруушаажа олоороо тэмсэл хэдэг газар болоhоор үнинэй. Вьетнамда дайн байлдаанай эхилхэhээ хойшо энэ университедэй студентнүүд вьетнам арадай өөрынгөө хуби заяае өөhэдөө мэдээд шиидхэхэ эрхые аршалан хамгаалхын түлөө тэмсэжэ, Америкын студентнүүдые сэрэгэй албанда таталгые буруушааhан олоной ябуулга хэжэ, Вьетнам руу сэрэгэй ашаануудые эльгээхэ ябадал hаатуулжа байнхай.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Мүнөөдэрэй номерто:

Нэгэдэхи хуудаhанда: багшанарай бүхэсоюзна съездэ КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй эльгээhэн амаршалгын бэшэг. «Сагаан алтанай фабрика» гэhэн А. Дериглазовай фоторепортаж.

Хоёрдохи хуудаhанда: «Львовецуудай жэшээ—Буряадай предприятинуудта» гэhэн нүхэр Л[illegible]ренченкын статья. Н. Володин[illegible] фотоочерк.

Гурбадахи хуудаhанда: багш[illegible]нарай бүхэсоюзна съезд дээ[illegible] СССР-эй гэгээрэлэй минист[illegible] М. А. Прокофьевой хэhэн элидх[illegible] А. Семеновагай зураглал.

Дүрбэдэхи хуудаhанда: хил[illegible] саанаhаа абтаhан мэдээсэлнүү[illegible] Нютаг нютагай hонин. Соносх[illegible]нууд.

Редактор Ц. Ц. ЦИБУДЕЕ[illegible]

Манай адрес, телефонууд:

г. УЛАН-УДЭ. ул. Ленина. 35. Телефоны: редактора—54-54. приёмная—54-93, зам. редактора—68-08, зам. редактора—62-62, ответ. секретаря—50-52, зам. ответ. секретаря—66-76, отделы: партийной жизни—60-91, сельского хозяйства—64-36, 63-86, пропаганды и агитации—56-23, промышленности и строительства—61-35, советского строительства и быта—69-58, культуры и школ—60-21, писем и рабселькоров—67-81, информации—34-05, общественная приёмная—56-62, машинное бюро—57-63, фотолаборатория—33-61.

Гор. Улан-Удэ, типография Управления по печати при Совете Министров БурАССР.

Н-01642. Зак. № 607.